

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ ♦ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50-5-97 — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 56-7-11.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MERNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETÉNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TARSSZERKESZTŐ:
PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTA MŰSZAKI TANÁCSOS

A posta közgazdasági fejlődésének alapjai.*

Irta: RUTTNER BÉLA okl. kögazda, m. kir. postasegédtitkár.

Les bases du développement économique de la poste.

Par Béla Ruttner, économiste diplômé, aide-secrétaire des postes r. h.

L'auteur traite la transformation des monopoles postaux privés en droit exclusif de l'Etat (*regalia minora*). Il relève le fait que dans les pays où la poste n'avait pas encore atteint un degré supérieur de développement, cette circonstance favorisa l'introduction du droit régalien, tandis que dans les pays où le trafic postal tombait dans le domaine des corporations ou d'autres organisations, les gouvernements durent combattre la résistance tenace de celles-ci. Les corporations postales furent d'abord attaquées — à l'instar des corporations industrielles — par les maîtres de poste hors de corporation, qui fonctionnaient uniquement à la base d'une concession autorisée par le souverain, tandis que le coup fatal leur fut porté par les grandes exploitations postales, par les lignes de long parcours. C'est la rentabilité de celles-ci qui fit naître l'idée de l'introduction du droit régalien, tandis que l'intérêt public ne jouait guère de rôle. Le droit régalien postal était, en raison de sa nature juridique, un monopole financier, lequel était, dans la plupart des pays, conféré en fief ou donné à bail.

Utolsó cikkemben egyes általánosságban elterjedt regále fejlődési elméletek megcáfolásával kapcsolatban már rámutattam arra, hogy az állami kizárólagos jog megalkotását sem a római *curcus publicussal* összefüggésbe hozni, sem pedig ősrégi időből levezetni nem lehet. A regále bevezetésének gondolata ugyanis csak akkor merülhetett fel, amikor a posta iránti igények már szükségletté fokozódtak és így a posták — legalább is egy bizonyos mértékig — jövedelmezők voltak.

A postának a regáliák közé való besorozása azonban csak azokban az országokban kedvezett, amelyekben rendszeres posta még nem volt és ha volt is, lovak, de legalább is a futárok váltása nélkül közlekedett. Míg azokban az országokban, ahol a postaközlekedés a fejlődő

* Az első öt közlemény a Magyar Posta 1932. évi 1. és 7., illetőleg 1933. évi 1., 4. és 9. számában jelent meg.

dés magasabb fokán állott, az egyes államoknak a forgalmat kezükben tartó régebbi postaszervezetek szívós ellenállásával előbb meg kellett küzdeniök. És tulajdonképpen mégsem az államok voltak azok, amelyek ezt az ellenállást megtörték. A tétova fellépésnek nem volt számbajöhető eredménye és így a döntő ütközetet, épúgy mint az iparnál, más tényezők vívták meg. És pedig olyanok, amelyek a postának mint közlekedésnek természetéből következtek. Ezek közül legfontosabb a posta nemzetközi jellege. Hiszen nem véletlen, hogy a posta volt az első, amelyik a világ majdnem minden államára kiterjedő első nagy nemzetközi szervezetet, a Világpostaegyesületet létesítette. A közlekedés nem ismert és nem ismer ma sem országhatárt, még kevésbé városhatárt. Neki tér, szabad út kell, hogy tulajdonképpen rendelkezését betöltse. A postacéhek tehát, amelyek a közlekedést anyagi érdekeik védelmében béklyóba verték, ezt az állapotot nem tarthatták fenn sokáig, mert a rohamosan fokozódó igényekből újabb és újabb erőre kapó posta a mesterségesen emelt korlátokat most már fékezhetetlen, messze távolságokba törő lendülettel elsöpörte.

Amint az ipari céheket sem a legapróbb részletekig kidolgozott szabályzatok, hanem a nagy kéziműhelyek és a gyárak törték meg, amelyek olcsóbb termelésük gazdasági erejével előbb meglazították, majd teljesen szétrombolták az érdekelt céhszervezeteket, a postaregalét is a nagy nemzetközi vonalak alapozták meg.

Amidőn a postacéhek területét az első, műszakilag is tökéletesebb hosszújratú postavonal, a nagyüzem, keresztülszelte, meglazult az első láncszem azokban a szoros szervezetekben, amelyek a forgalmat addig a maguk hasznára kisajátították. A meglazulást azután nemsokára követte az elszakadás, majd a teljes széthullás, úgy hogy az egész szervezet szétbomlott, hogy ma már csak mint postatörténeti emlék éljen.

Amint az ipari céhek letértek arról az útról, amelyet megszervezésük idejében maguk elé tűztek; amint a közösségben rejlő erejükkel visszaéltek; amint a céhszabályokban lefektetett jogokat eltorzították és arra használták fel, hogy egyeseknek meg nem engedett anyagi előnyöket juttassanak; amint idegenek, sőt céhbéliek számára is lehetlenné tették, hogy azok mesterek lehessenek és így a mesteri jogokat és anyagi előnyöket kisajátították: elvesztették azt az erkölcsi talajt, amely nélkül pedig semmiféle közület, vagy egyén életének nincsen jogosultsága. A céhek tehát a virágzás korszaka után maguk léptek a hanyatlás újtára.

Az államok a különböző visszaéléseket először általános, minden céhre egyformán kötelező szabályok alkotásával próbálták megakadályozni. Minthogy azonban minden céhnek, már az iparok különbözősége miatt is, mások voltak a viszonyai, a visszaéléseknek még mindig tág tere nyílott.¹⁾ Ekkor az államok a részletes szabályozásra és az engedélyezésre tértek át. Ez utóbbi abból állott, hogy az uralkodók az olyan iparosokat, akik valamilyen okból a céh kötelékébe bejutni nem tudtak, az iparnak némileg korlátozott, a legtöbb esetben azonban a céhbéliekkel teljesen egyenjogú üzésére külön engedéllyel felhatal-

¹⁾ Dr. Josef Gruntzel: *Industriepolitik* 31. old.

mazták. Ezek az úgynevezett szabadiparosok, amelyeknek száma állandóan és gyors ütemben emelkedett, ütötték az első részt a céhek által teljesen monopolizált iparokon. Bár az egyes kormányzatok a céheket félretolva, fokozatosan teljesen az engedélyezési eljárásra akartak áttérni, ez csak a kezdet volt. Sokkal nagyobb, a céhek szervezetére egyenesen végzetes részt ütött az az engedélyezési eljárás, amellyel az uralkodók nagy kéziműhelyeknek és gyáraknak szabad letelepedési engedélyt adtak és felhatalmazták ezeket arra, hogy a szükséges számú munkást a céhkényszerre való tekintet nélkül alkalmazzák. Sőt, az államok még ennél is tovább mentek és egyes gyáraknak bizonyos iparcikkek előállítására kizárólagos előállítási jogot, vagyis (magán) monopóliumot adományoztak.²⁾ Erre azonban főleg akkor került sor, amikor a gyár valamilyen új gyártási eljárást honosított meg vagy pedig különleges iparcikkeket állított elő. Ezek a nagyüzemek és nem az államok adták meg a céheknek a végső kegyelemdőfést. Az államok szerepe csak közvetett volt, mert a céheket nem törölték el, csak megnyitották az utat más gazdasági szervezetek előretörésére, amelyek viszont mennyiségileg sokkal nagyobb és olcsóbb termelésükkel a céheket fokozatosan teljesen elsöpörték.

Végeredményben ugyanez a folyamat ment végbe a postacéhekénél is, amit természetesen kell tartanunk, mert hisz a posta és a többi ipar között nem volt lényeges különbség. Láttuk az 1417. évi barcelonai³⁾ és az 1506. évi valenciai céhszabályzat⁴⁾ közötti különbséget. Míg a barcelonaiiban a céhszabályok az igazi céhideálokna megfelelően főleg az ipar tisztességére helyezték a fősúlyt, addig a valenciai céhszabályok azt a hanyatló irányzatot tárják elénk, amelyről előbb már megemlékeztem. A postacéhbe való bejutás, de különösen a mesteri (fogadói) jogok elnyerésének nehézségei már a valenciai statutumokból szembeötlően kitűnnek. Nem kell messzire mennünk és megtaláljuk a céhenkízüli, csak az uralkodó engedélye alapján működő postamestereket. Ilyen volt már 1507-ben Taxis Simon,⁵⁾ akit akkor mint fogadóst (postamestert, *oste de correos*) emlegetnek és tulajdonképpen ilyen céhenkízüli, csak királyi engedély alapján működő főpostamester volt a Taxis posták megalapítója, Taxis Ferenc is. Bár a felsoroltakon kívül több királyi engedély alapján működő postamester vagy főpostamester is volt, ezeknek épúgy, mint a céhenkízüli „szabadiparosoknak“, egymagukban még nem lehetett nagyobb jelentőségük. A fokozottabb jelentőség azonban mindjárt kitűnik, ha a további fejlődést nézzük, mert mindjobban kidomborodik az a célzat, hogy a céhek szervezetét félretolják. Így az uralkodó Spanyolország újabban felfedezett területein a postának az anyaországéhoz hasonló fejlődését már eleve megakadályozta, mert a postát hatalmi szóval egyszerűen kizárólagos joggá nyilvánította. Az 1492-ben felfedezett Amerikában már 1514 május hó 14-én az előkelő családból származó királyi tanácsost, Doktor Lorenzo Galindez de Carvajal-t, India és az összes

²⁾ Dr. Josef Gruntzel: *Industriepolitik* 32. old.

³⁾ Magyar Posta 1932. évi 1-ső szám 26. old.

⁴⁾ Magyar Posta 1933. évi 1-ső szám 24. old.

⁵⁾ Dr. Fritz Ohmann: *Die Anfänge des Postwesens und die Taxis* 35. old.

óceánontúli spanyol területek örökös vezérpostamesterévé nevezték ki és egyúttal az újonnan alkotott postai kizárólagos jogot hűbérül adományozták.⁶⁾ Történt ez pedig még akkor, amidőn az anyaországban vagy más európai államban a postának regálévá minősítésére nem is gondolhattak. Európában ezt még nem is lehetett volna megvalósítani, mert vagy nem volt még rendszeres postaközlekedés és ekkor ez a gondolat felszínre sem vetődhetett, vagy volt, de akkor a postát már a céhek, vagy más szervezetek kezükben tartották. Kasztília az amerikai mintára a regále bevezetését 1518-ban ugyan otthon is megkísérelte, ez azonban kudarccal végződött, mert a bevezetés hírére az összes spanyol városokban véres forradalom ütötte fel fejét s emiatt az állami kizárólagos jog bevezetéséről egyelőre le kellett mondani.⁷⁾ A postacéhek tehát még mindig hatalmas ellenállást tudtak kifejezni, pedig akkor már kizárólag királyi engedély alapján működő postamesterek is voltak. A lassú felgöngyölítés azonban egy másik oldalról, a nagyüzemek részéről is megkezdődött. Ez pedig az 1516. évi postaszerződéssel⁸⁾ vette kezdetét, amidőn Szép Fülöp Taxis Ferencet németalföldi vezérpostamesterré, 1517-ben pedig Taxis Baptistát és Maffeót spanyol főpostamesterekké nevezte ki. Ennek folytatása volt még az 1518. évben kelt kiváltságlevél is, amelyben az uralkodó Taxis Baptistát és Maffeót kizárólagos joggal a kormányzati posták ellátásával bízta meg.⁹⁾

A postai nagyüzemet az 1516. évi postaszerződés indította meg, mert a postavonalakat Brüsszelből egyrészt Spanyolországba, másrészt azonban Innsbruckba és Olaszországba egész Nápolyig ki kellett építeni. Ezek a hosszújaratú postavonalak, amelyeket a Taxisok ügyesen mindjobban és jobban kiépítettek, kezdték ki a helyi, de legjobb esetben is csak egyes vidékekre korlátozott jelentőségű céheket. A Taxisok által berendezett hosszújaratú postavonalak műszakilag tökéletesebbek voltak, hisz a céhszervezetek postái csak a lóváltást ismerték, a Taxisok pedig a stafétákat honosították meg. A Taxis-posták tehát a céhekével szemben a tökéletesebb közlekedési eszközt képviselték, a forgalom pedig a Sax-féle iránytörvény¹⁰⁾ értelmében mindig a tökéletesebb közlekedési eszköz felé terelődik. A céhek postái tehát lassanként a mellékvonalakra szorultak vissza, ahol még hosszú ideig ellenálltak, míg végül 1580-ban az állam az összes postákat regalizálta.

A céhposták fokozatos összezsugorodását, ezekkel szemben pedig a sok helyen kartelbe tömörült hosszújaratú postavonalak előretörését láttuk, most még csak azt kell figyelemmel kísérnünk, hogy a magánmonopólium hogy alakult át közmonopóliummá, vagyis regálévá.

A posta iránti szükségletek fokozatos emelkedésével egyenes

⁶⁾ Geschichtliche Entwicklung der Verkehrs- und Beförderungsmittel in der Argentinischen Republik.

Rámon J. Cárcano: Historia de los Medios de Comunicacion y Transporte en la Republica Argentina.

L'Union Postale 1895. évi 5-ik szám 73. old.

⁷⁾ Dr. F. C. Huber: Die Geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs 102. oldal.

⁸⁾ Dr. Josef Rübsam: Johann Baptista von Taxis 215. old.

⁹⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 36. old.

¹⁰⁾ Dr. Emil Sax: Die Verkehrsmittel in Volk und Staatswirtschaft 71—72. old.

arányban növekedett a vállalkozók jövedelme is. Ez a jövedelem természetesen először azokban az országokban volt nagyobb, amelyeknek közlekedése a magasabb fejlődési fokozatot előbb érte el, vagyis rendszerint, amely ország postája régibb volt. Így az első, észrevehetőleg nagy postamesteri jövedelmeket először Spanyolországban és Olaszországban találjuk meg. Említettem már, hogy a spanyol postamesterek nagy jövedelmeit Fernandez de Oviedo még 1497-ben megjelent könyvében szóvátette, továbbá azt is, hogy a velencei postacéh egy részjegyének értéke 10.000 Scudit képviselt. A jövedelmek azonban nemcsak ezekben az országokban, hanem fokozatosan mindenütt jelentkeztek. Az ezeket bizonyító adatainknak se szeri, se száma. Így tudjuk, hogy a Taxisok egyik ága, a Sandrik, római postamesterségük idejében annyira maggazdagodtak, hogy mellesleg a bank- és váltóüzletre is áttértek¹¹⁾ és mint bankárok még a velencei köztársaságnak is kölcsönt nyújtottak. Huber említi,¹²⁾ hogy Taxis Joan, villamedianai gróf, életfogytiglan évi 300 dukátot kapott azért, hogy Vaz Brandont aragoniai postamesternek nevezte ki. Későbbi időben, 1623-ban az osztrák főpostamesteri állást tizenötezer forintért adták el. Von Stephan¹³⁾ mondja, hogy az amszterdami polgármester, ha olyan szerencsés volt, hogy működésének ideje alatt valamelyik postamesteri állás megürült, az állás betöltése révén magának vagy hozzátartozóinak évi 10.000, 20.000, sőt 40.000 forint jövedelmet is biztosíthatott. A francia posták Sully és Louvois idejében évente 30.000 tallért, az angol posták pedig I. Károly alatt 1640-ben 7000, 1660-ban 21.500, 1685-ben pedig már 43.000 fontot jövedelmeztek. II. Fülöp, amidőn Portugáliát Spanyolországgal egyesítette, a portugál főpostamesteri állást igen magas összegért adta el, és ha a Taxis posták egyik kiváló postamestere, von der Birghden szerint Taxis Leonhardnak a postákból évi 100.000 dukát,¹⁴⁾ vagyis körülbelül 1.000.000 pengő jövedelme volt, még mindig nem mondtam sokat. Hisz maga Taxis Leonhard említette, hogy a posta olyan kút, amelybe az összes források belefolynak!

Ez a magas jövedelem nem maradhatott és nem is maradt titokban. Amikor pedig köztudomásúvá vált, megjelentek a vezér- és főpostamesterjelöltek is. A fejlődésnek ezt a fokát először Spanyolország érte el és láttuk, hogy az uralkodó amerikai, illetőleg indiai vezérpostamesterré a regáléjog egyidejű adományozása mellett már 1514-ben egyik kedves emberét nevezte ki. Ha az európai országokban a regáléjog bevezetése akkor még nem is volt lehetséges, a gondolat már ott bujkált, ami kitűnik az 1516. évi postaszerződés 13. cikkelyéből is,¹⁵⁾ amelyben Taxis Ferenc és Baptista Spanyolországban, Nápolyban és Rómában a posta- és futárszolgálat kizárólagos ellátására engedélyt kaptak. Ez a szerződés azonban még nem alkotott kizárólagos jogot, aminthogy nem alkottak ilyent az 1517., 1520., 1536., 1543. és az 1563.

¹¹⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwehens und die Taxis 80. old.

¹²⁾ Dr. F. C. Huber: Die Geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs 215. oldal.

¹³⁾ Dr. Heinrich von Stephan: Die Geschichte der Preussischen Post von ihrem Ursprunge bis zur Gegenwart 235. old.

¹⁴⁾ Joachim Ernst von Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals II. k. 585. old.

¹⁵⁾ Dr. Josef Rübsam: Johann Baptista von Taxis 221. old.

évi patensek sem. Ez utóbbinak azonban különös jelentősége van, minthogy I. Ferdinánd ezzel az V. Károly által kiadott pátenseket megerősítette és ezek hatályát a német—római birodalomra is kiterjesztette. A Taxis-posta tehát, ha nem is a kizárólagos jog, mindenestre azonban állami támogatás mellett, állandóan terjeszkedett és arra törekedett, hogy a gazdasági eszközökkel biztosított postamonopóliumot jog alapján is megszerezze.

Ezt a jogot kellett tehát előbb megalkotni, majd megszerezni, mert a hálózat kialakulásával a mellékvonalak forgalmi jelentősége és jövedelmezősége is emelkedett és így ezek megszerzése is felette kívánatos volt.

Amint a Taxisok részéről voltak okok a postamonopólium megszerzésére, megvoltak ezek e jog megalkotására az egyes államokban és pedig ebben az esetben a német—római birodalomban is. A Taxisok ugyanis az uralkodóknak pótolhatatlan szívességeket tettek, másrészt értették a módját annak is, hogy magukat, illetőleg postai összeköttetéseiket nélkülözhetetlenné tegyék. Emellett pedig még a körülmények is kezükre játszottak. Ha a Huber és Kiesskalt által döntő jelentőségűnek említett levéltitok megsértéssel kapcsolatos szolgálatokat nem is vesszük figyelembe, tagadhatatlan, hogy a Taxisok az uralkodóknak igen nagy szolgálatokat tettek. Amidőn Németalföld elszakadása a spanyol birodalmat alapjaiban megrázta s az uralkodó a posta fenntartási költségeihez hosszú időn át nem tudott hozzájárulni, a Taxisok a postákat — saját érdekükben is — fenntartották. A császár és a spanyol király tartozása állandóan emelkedett és a Taxisok követelése a XVI. század végéfele már több millióra rúgott.¹⁵⁾ A postákat azonban még mindig fenntartották, sőt az állami levelezést ingyen szállították. E szolgálatokat jutalmazni kellett és ilyennek tekinthetjük a végnélküli rendeleteket a mellékpósták ellen, amikor a kizárólagos jog megalkotva még nem volt.

A Taxisok azonban e rendeletekkel nem elégedtek meg, nekik a kifejezett jogi monopólium kellett. Meg kellett tehát teremteni a jog-alapot. Minthogy pedig ilyen kizárólagos jogot az akkori felfogás szerint csak egy találmánnyal vagy legalább is egy új (gyártási) eljárással kapcsolatban adományozhattak, Taxis Rogert és Taxis Ferencet az iparnál már meghonosodott eljárásnak mintájára, a posta feltalálóinak minősítették és a postaregálét ennek alapján az utódoknak hűbérül adományozták.

Hogy ez az érvelés nem volt egészen helyes, azt bizonyítják azok a nagy harcok, amelyek e kérdés körül már akkor és azután is fellángoltak. Nem kívánok ezekre most kitérni, meg kell azonban jegyezni, hogy a regálénak a közutakkal való indokolása — nézetem szerint — talán helyesebb lett volna, minthogy azok az állam tulajdonában voltak és így az azokon való közlekedést az állam a legjobb belátása szerint szabályozhatta. Körülbelül ezen az elgondoláson alapul az új hirdetési törvénytervezet is, mert abból indul ki, hogy az utcák köztulajdonban vannak, minthogy pedig így a területet a városok, illetőleg köz-

¹⁵⁾ Dr. F. C. Huber: Die geschichtliche Entwicklung modernen Verkehrs, 95. old.

ségek adják, a plakátok, reklámok és egyéb hirdetések nyilvános elhelyezési joga is a városokat és községeket illeti meg.

A hűbéreül adományozott regále kifejezett pénzügyi monopólium volt. Kitűnik ez egyrészt magából a hűbéri jogból, másrészt azonban a postapátensekkel képviselt jogi felfogásból is. A hűbéres ugyanis a hűbéri jog szerint bérletét szabadon, minden korlátozás nélkül használhatta, sőt azt albérletbe is adhatta. Ezt a pátensek teljes nyíltsággal kifejezésre juttatták, mert a Taxisok részére az 1615., a Paarok részére pedig az 1624. évtől kezdődőleg kiállított összes hűbérlevelekben egyformán szerepelt az a kitétel, hogy „... az örökös vezérpostamesteri hivatalt és mindent, ami ehhez tartozik, mint regálét és hűbért szabadon használhatják és hasznosíthatják és azzal, amint az őket megilleti és amint az a hasonló hűbérek tulajdonságai közé tartozik, szabadon rendelkezhetnek és cselekedhetnek“.¹⁷⁾ Ezt a felfogást tükrözi vissza az akkori idők egyik legkiválóbb postajogászának, von Ludwig porosz titkos tanácsosnak, a postajogról alkotott meghatározása is.¹⁸⁾ E szerint ugyanis az:

1. jog postalovakat saját költségen a saját, valamint a hozzátartozók használatára tartani (ez a jog a császárt illeti meg);

2. jog nemcsak mindenféle fuvarozásból, hanem minden magán- és postaszállításból hasznot húzni (ez a jog a fejedelmet illeti meg); és

3. jog egyrészt az alattvalókra a postaszállítás kötelezettségét róni, másrészt azonban az alattvalókat postai szolgálatra felhasználni.

A postaregálé megalkotásának idejében tehát a többi haszonvételi jogtól nem különbözött, mert épúgy a jövedelem biztosítása képezte alapját, mint a többinek és fennállott a regália minorák második ismertetőjele, az átruházhatóság is. Hogy a hűbéresek a regálét tőlük telhetőleg kihasználták, azt hiszem, nem kell külön bizonyítanom. Csak példakép említem meg Nürnberg városnak 1702-ből keltezett feliratát, amelyben a tanács panaszolja, hogy a vezérpostamester a postát a saját hasznára rendezi be és a posta- és levéldíjakat állandóan emeli,¹⁹⁾ továbbá a birodalmi városok 1697-ből kelt közös emlékiratát, amelyben a közre káros, a levéldíjakat mértéktelenül emelő és minden jog ellenére még a lezárt csomagokat is felbontó birodalmi (Taxis) posta ellen panaszt tettek.²⁰⁾

A hűbéres posták működését tehát nem minősíthetjük közérdekűnek, mert ezek a közérdeket túlnyomórészt csak akkor szolgálták, ha az a magánérdekkel megegyezett. Pedig voltak már akkor is önzetlenül gondolkodó szakemberek és tudósok, akik a posta jelentőségét felismerték és annak állami kezelésbevételét követelték. A legjelentősebb

¹⁷⁾ Idézem: ... dass sie das General—Erb—Post—Amt und was demselben anhängig, als ein Männlich Regal und Lehen inne haben, nutzen, niesen und gebrauchen und damit wie sichs gebühret, auch dergleichen Manns—Lehen Art und Eigenschaft ist, disponieren, verfahren und handeln sollen und mögen.“

Joachim Ernst von Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals II. k. 957. és 1061. old.

¹⁸⁾ J. E. v. Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals I. k. 13. o.

¹⁹⁾ J. E. von Beust: Postregal I. k. 161. old.

²⁰⁾ Joachim Ernst von Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals II. k. 538. old.

lépés e tekintetben Josef Jacob Mosernek²¹⁾ az I. József császár trónralépésekor összeült birodalmi gyűlés elé terjesztett beadványa volt, amelyben a Taxis hűbér megszüntetését és a postának a kilenc választófejedelemség között való megosztását ajánlotta azzal az indokolással, hogy így

1. a posták gyorsabbak lennének;
2. a portó alacsonyabb lenne, mert jelenleg a Taxisok ebből hercegi módon el akarják magukat tartatni s ehhez mindenkinek hozzá kell járulni, aki a postát igénybeveszi. Az egyes országok pedig nem a hasznot, hanem a közérdeket nézik;
3. a postamesterek a postából még külön hasznot nem húznának és végül
4. nem lenne olyan sok levél elsikkasztva.

A birodalmi gyűlés a javaslatot elvetette és ez újabb bizonyítéka annak, hogy a regálé hűbérül adományozott pénzügyi monopólium volt és még igen hosszú időnek kellett elmúlnia, hogy a közérdek gondolata áthatolhasson.

Végignéztük a postai monopólium fejlődését ott, ahol ez a legjellegzetesebben jelentkezett. Nem volt azonban ez másképpen a többi országokban sem. Ha kisebb, jelentéktelen eltérések vannak is, mindenhol vörös fonalként húzódik végig a regálénak, mint pénzügyi monopóliumnak megalkotása és hűbérül adományozása. Így alkották meg és adományozták hűbérül a regálét 1600-ban Belgiumban, 1635., 1637., illetőleg 1649-ben Angliában is, míg Franciaországban és Svájcban, ha nem is hűbérül, de bérbeadták.

Érdekes még figyelemmel kísérni a kisebb országok, különösen pedig a német fejedelemségek postáinak fejlődését. Akkor, amikor a császár a Taxisok útján a nagy postavonalakat berendezte, a rendek szívesen vették volna, ha a császár a minden országra kiterjedő hálózatot kiépítette volna, mert a berendezési költségek nagyok, a jövedelmek pedig kicsinyek és ismeretlenek voltak. Ez volt a helyzet még 1570-ben is, amikor a rendek a császárt a birodalmi gyűlésen kérték, hogy a postát, mint oda tartozó ügyet, regáléként tartsa a birodalomnál. Amint azonban a rendek látták, hogy a jól megszervezett postából milyen jövedelmet lehet elérni, egyszerre óriási kedvvel fogtak hozzá a posták kiépítéséhez. Az első állam az erős Poroszország volt, majd e példán felbuzdulva, egymás után következtek a kisebb államok, mint pld. Alsó-Szászország, Lüneburg és Hessen-Cassel is.²²⁾

E sok példa nyomán, azt hiszem, joggal állíthatjuk, hogy a regálé megalkotásának elsősorban a jövedelem biztosítása és csak másodsorban volt a közérdek az alapja. És így a postaregálét nemcsak haszonvételi jogi természetéből kifolyólag, hanem a postatörténet adatai nyomán is — legalább is a XIX. század második feléig — csak mint pénzügyi monopóliumot foghatjuk fel.

S ezzel be is fejeztem a posta közgazdasági fejlődése második alapjának ismertetését. Természetes, hogy a vázolt fejlődés után egész a

²¹⁾ J. E. von Beust: Postregal II. k. 617. old.

²²⁾ J. E. von Beust: Postregal I. k. 191. és II. k. 609. old.

mai napig még sok és lényeges változás állott be. Ezeknek ismertetése azonban nem tartozott mostani feladataim közé, minthogy csak azzal az alappal kívántam foglalkozni, amelyből a mai kizárólagos jog, illetőleg a postaintézet kifejlődött.

A postán elkövetett bűncselekmények vizsgálata.

Irta: HANÁK ANDRÁS, m. kir. postatitkár.

Procédure d'enquête en cas de faits délictueux dans le service postal.

Par André Hanák, secrétaire des postes r. h.

Le commissaire postal chargé de l'enquête en matière de faits délictueux ne peut réaliser de succès sérieux que dans le cas où il est doué, outre les connaissances professionnelles approfondies portant sur toutes les branches de service, de toutes les facultés et qualités qui sont nécessaires pour remplir cette tâche difficile. Ces qualités sont, entre autres, l'aptitude, la perspicacité, la connaissance des hommes, la décision rapide, l'énergie, la capacité de jugement, etc. — Au point de vue pratique, l'enquête se divise en 3 parties, à savoir en préparatifs, en procédure sur les lieux et en constitution de garanties pour la réparation du dommage fiscal. Quant à l'interrogation du prévenu, la plus grande importance doit être attachée au choix du moment où il y a de la chance d'amener le prévenu le plus facilement à faire aveu.

A postai bűnvizsgálatok körüli eljárás a biztos legnehezebb feladata. E feladat sikeres megoldásához általában a nagy felelősséggel és súlyos kötelességekkel járó biztosí hivatásnak e téren való cél tudatos betöltéséhez az alapos postai szaktudáson kívül szigorú következeteséggel végrehajtott és logikus gondolkodással párosult kitarító munkára, a tárgyhoz tartozó minden lényeges dologra kiterjedő figyelemre, éleslátásra, emberismeretre, gyors elhatározásra, helyes ítélőképességre és az alább részletesen ismertetett egyéb tulajdonságokra van szükség.

Nehéz a biztos feladata azért is, mert minden visszaélésnél, sőt még az azonos bűncselekményeknél is más és más az eljárás, a biztos pedig a legtöbb esetben teljesen a maga erejére van utalva.

Éppen az esetek sokfélesége és az eljárások különbözősége miatt, nem lehet a vizsgálatok vezetésére határozott szabályokat alkotni. E téren a bűnvádi perrendtartás szakaszain kívül csak egy szabály van, amelyet a biztosnak sohasem szabad szem elől tévesztenie, hogy a vizsgálatot úgy irányítsa és vezesse, hogy abból erkölcsi vagy anyagi kára senkinek se legyen.

Ne felejtsük el, hogy nemcsak az eredménytelen vizsgálatból származhat hátrány és kár s nemcsak a felderítetlen visszaélések alkalmasak a fertőzésre, tekintély, rend és fegyelem rombolására, hanem az egyébként eredményes vizsgálat is sok bajnak és kellemetlenségnek lehet az okozója, ha a biztos nem kellő tapintattal és nem tárgyilagos sággal és körültekintéssel vezette azt. Ha pl. nem mérlegelte a dolgok lényegét, nem számolt tetteinek és intézkedéseinek következményeivel s teljesen lényegtelen dolgot is fontos és perdöntő tény gyanánt tüntetett fel, esetleg feltűnés kedvéért a gyanúsított személyére vonat-

kozólag olyan körülményeket, titkokat hozott nyilvánosságra, amelyek a bűncselekménnyel összefüggésben nincsenek.

Éppen ezért, ha a vizsgálati eljárásra nézve általános érvényű szabályokat alkotni nem is lehet, a biztost kioktatni, képezni, tanáccsal és útbaigazítással el kell látni, mert komoly sikerre csak teljes készség mellett számíthatunk.

Az alább ismertetett irányelvek, melyeket a biztosi pályán és főleg a vizsgálati ügyek terén hosszú időn át kifejtett működésem alatt szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján állítottam össze, szolgáljanak útmutatásul kezdő biztostársaimnak.

A bűnügyi vizsgálatokat általában 3 csoportra oszthatjuk: Vagy ismerjük a visszaélést és csak a tettest keressük; vagy a visszaélést s a tettest is ismerjük s csupán a tényállást kell tisztázni, a körülményeket megállapítani és kutatni, vajjon a felfakadt fekély mellett nincsenek-e rejtett visszaélések, melyekből kár származhatnék. Harmadszor olyan eset is lehetséges, amikor még a visszaélés mibenlétét sem ismerjük, csak bizonyos gyanús körülményekből következtetjük, sejtjük és érezzük, hogy valami nincs rendben, hogy valahol baj van, amit fel kell deríteni.

Bármely csoporthoz tartozzék is a vizsgálat, az három részből áll: az előkészületből, a helyszínen való eljárásból és a kárbiztosításból, illetőleg a jóvátétel előkészítéséből, aszerint, hogy erkölcsi, vagy erkölcsi és anyagi kárról van szó.

Az előkészület a vizsgálatnak igen fontos, mondhatnám nélkülözhetetlen része. Sokszor itt dől el valamely vizsgálat sorsa s nem egy esetben itt oldódik meg.

Az előkészület tulajdonképpen a vizsgálat körébe tartozó, illetőleg az érdekeltség szempontjából számításba vehető postai alkalmazottakkal, intézetén kívüli egyénekkal kapcsolatos személyes és tárgyi vonatkozású adatoknak összegyűjtése abból a célból, hogy megtudjuk, kik azok, akikkel a vizsgálat során dolgunk lesz, illetőleg dolgunk lehet s hogy elképzelni tudjuk a visszaélés, bűncselekmény elkövetésének módját. Tehát a rendelkezésre álló nyilvántartásokból (amelyek a személyi ív, szemleív, büntető előjegyzés, érdekeltségi kimutatás, biztosi előjegyzés, stb.) megállapítjuk az érdekeltek személyi, anyagi és egyéb viszonyait. Kutatjuk, milyen a magatartásuk és az életmódjuk. Nem költsékeznek-e jövedelmüket meghaladó módon? Hányszor és miért volt ellenük eljárás? Milyen a megbízhatóságuk? Voltak-e gyanús pénztári hiányaik? Hányszor voltak érdekelve oly küldemények kezelésében, amelyekkel kapcsolatban visszaélés történt? Intézetén kívül állókra nézve főleg arra terjedjen ki a figyelmünk, nem voltak-e valamely postai vonatkozású bűnügyben már korábban is érdekelve. Ha igen, akkor a vonatkozó vizsgálati iratokat, jegyzőkönyveket kerítsük elő s tanulmányozzuk át.

Tárgyi vonatkozású adatoknak az összegyűjtése is igen fontos. Így a bűnjeleknek: felbontott küldemény burkolatának, borítékának, felvágott pénzeszsáknak, hamisított utalványnak, feladóvevényeknek, továbbá a szükséges kezelési okiratoknak, számadásoknak beszerzése és gondos átvizsgálása.

Ezek sokszor jobban beszélnek, mint a legszebben hangzó tanús és beismerő vallomások. Ha hűtlen pénzkezelésről van szó, okvetlenül szükséges a pénztárszámadások átvizsgálása, még pedig főleg abból a szempontból, nincsenek-e benne bizonyos gyanús következtetések, állandó jellegű hibák. Pl.: indokolatlan pénztári maradványok, melyek a hiányok palástolására engednek következtetni. Nem késedelmes-e az ellátmányok elszámolása? Időben történnek-e a készpénz beszolgáltatások? Rendben van-e az értékcikkekbe befolyt összegek elszámolása? Nincs-e az egyes elszámolások között nagy időbeli különbség?

Az előkészület során szerzett adatok alapján a bűncselekmény elkövetésének módjára nézve már is bizonyos irányú következtetéseket lehet levonni; tervet készíthetünk és a visszaélés elkövetését is elképzelhetjük. Ezért, ha nem azonnali kiutazást igénylő és halasztást nem tűrő ügyről van szó, a biztos a szükséges adatokat előzetesen gyűjtse össze.

A helyszínére mindig késedelem nélkül, sietve kell kiutazni. Késlekedéssel a vizsgálat sikerét kockáztatjuk és esetleg a tettesnek, a nyomoknak már hült helyét találjuk.

Más a vizsgálati eljárás az intellektuális és más az egyéb, pl. a vagyon elleni bűncselekményeknél, betöréseknél, lopásoknál, stb.

Az elsónél rendszerint már ismerjük a cselekmény elkövetésének módját, a gyanúsítottat, esetleg a bizonyítékokat is. Itt az első fellépéstől, az első benyomástól, hatástól is sok függ. A biztos fellépése legyen határozott, de nem kihívó, legyen erélyes, de soha sem goromba, erőszakos. Általában fellépése és magatartása legyen méltó ahhoz a tekintélyhez, amelyet képvisel. A biztosban mindenki a pártatlan, elfogulatlan, tárgyilagos és igazságot kereső vizsgálót lássa.

A helyszínen való megjelenésünk, a hivatalba való belépésünk pillanatában, vessünk ki agyunkból minden más ügyet s minden gondolatunkat, akaratumkat, figyelmünket a megoldandó esetre összpontosítsuk.

A biztos mindent lásson, mindent halljon, mindent figyeljen meg ott, ahol megjelenik. Intellektuális bűnesetekben a tettes rendszerint ott van, ahová a biztos útja legelőször vezet és megjelenésekor, a hivatalba való belépésekor jelentkezni fog, akár úgy, hogy nyugtalan-ságot, meglepetést árul el, akár pedig, hogy nyugalmat, nemtörődöm-séget erőltet, színlel. Az esettel vonatkozásban álló bizonyos körülmények között az illető részéről egy önkéntelen mozdulat vagy egy szemrebbenés elég ahhoz, hogy a biztos a bűnös kilétére helyes következtetésre jusson.

A bűnös feltétlenül figyelni fogja a biztos minden mozdulatát, érdekelni fogja minden elejtett szava. Ott lesz körülötte, túlságos aláza-tossággal, leereszkedéssel, hízelkedéssel, felajánlja szolgálatát akár azért mert nyugtalan, akár pedig, hogy bepillantasson a biztos terveibe és számításait keresztezhesse, a vizsgálatot félrevezethesse, esetleg azért, hogy bűncselekményével kapcsolatos tárgyat, kezelési okmányt, számadást vagy egyéb bűnjelet eltüntethessen.

Ha a biztos kezébe vesz egy kezelési okiratot, számadást vagy akármilyen tárgyat, amely a bűncselekménnyel vonatkozásban van, a

tettes okvetlenül megrezzen s vagy arckifejezésével, vagy szemrebbelésével, önkéntelen mozdulatával, elejtett szavával elárulja, hogy érdeklí, érinti a dolog.

Nem könnyű dolog az érdekelteket észrevétlenül megfigyelni. Már pedig az a fő, hogy a gyanúsított ne is sejtse, hogy figyelik. Nem kívánatos, hogy az érdekeltek közül bárki valamit is észrevehessen, sejtessen, mit akar a biztos, mi érdeklí őt, mi a szándéka, mi a terve. A biztos viszont mindent lásson és tudjon, de tervéről csak a beavatottaknak, segítőtársainak lehet tudomása. Éppen ezért a biztosnak a legnagyobb nyugodtságra, önfegyelmezettségre van szüksége. Idegei felett mindenkor, minden körülmények között uralkodni kell. Ne mutasson feltűnő érdeklődést, meglepetést, ha már nyomra akadt, avagy ha egy-egy bűnelhez hozzájutott, illetőleg bizonyítékot, pontos adatot talált, avagy megállapított. A bizonyítékok keresése közben találjon olyan foglalkozást, ami mások előtt egész természetesnek tűnik fel. Ha közben céltudatosan kérdez valamit, a kérdést olyformán tegye meg, hogy az közömbösnek lássék. A feleletet azonban jól figyelje meg; a fontosabbat pedig lehetőleg észrevétlenül röviden jegyezze fel. Általában kívánatos, hogy a biztos a vizsgálat kezdetén mindent észben tartson, minden részletre emlékezzék, lehetőleg ne jegyezzen, mert a feljegyzések már feltűnhetnek s ha azt észreveszik, kevésbé őszinte feleletet kap. Inkább, ha a tett színhelyéről eltávozik, akkor írja fel mindazokat az adatokat és körülményeket, amelyeket lényegeseknek tart.

Ha a biztos a tettes kilétére már az első benyomásaiból helyesen következtetett, olyképpen kell irányítania a vizsgálatot, hogy a bizonyítékokhoz minél hamarabb hozzájuthasson. Eltér tehát a szemléje alkalmával követett gyakorlatától, sorrendjétől, de megint úgy, hogy az ne tűnjön fel.

Egy fontos körülményre kell ezzel kapcsolatban reámutatnom. Mint már említettem, a helyszínen való megjelenésünk pillanatában tanúsított magatartásunktól és az első hatástól igen sok függ. Tudjuk azonban azt, hogy ha a biztos valahol megjelenik, ebből ott bajt sejtene. Önkéntelenül is bizonyos fokú megijedés, meglepődés szállja meg még azokat is, akik egyébként teljesen ártatlanok. Ha a biztos erőszakosságával és fellépésével ezt a meglepődést még fokozza, természetes, hogy mindenki félni fog, amiből a biztos — ha csak nem gyakorlott szemű — helytelen következtetést vonhat le. A reszketőben a bűnöst fogja látni és akkor a többi következtetése is helytelen lesz s további eljárása mellékvágányra terelődik. Éppen azért, ha megfelelő, higgadt magatartása dacára is a biztos egyesekben meglepődést vesz észre, igyekezzék azt alkalmas módon eloszlatni és a kedélyeket megnyugtítani. Az igazi bűnös a legtöbb esetben amúgy sem lesz nyugodt.

A vagyon ellen irányuló, erőszakosan végrehajtott bűncselekményeknél, betöréseknél, lopásoknál, a bűncselekmények mibenlétének megismerése után a legfontosabb a tett színhelyének az átvizsgálása, a nyomok megállapítása.

Egyébként e bűncselekményeknél — kivált, ha nem postai alkalmazott követte el azokat — lehetőleg a vizsgálat kezdetétől vegyük

igénybe a rendőrséget. Míg azonban a rendőrség a helyszínen meg nem jelenik, a vizsgálóbiztos köteles a szükséges intézkedéseket megtenni.

A helyszíni szemle alkalmával a legnagyobb gonddal, körültekintéssel, óvatossággal és a legapróbb részletekre kiterjedő figyelemmel kell eljárni, a tényállást lerögzíteni, majd részletesen felvenni. Fontosak az ujjlenyomatok és a bűnjelek, amelyeket a színhelyen találunk. Az ujjlenyomatok megőrzésére, megvédésére, kiváló gondot kell fordítani, mert ezek a tettes személyének kiderítésére nézve döntő támpontul szolgálhatnak.

A tettes által hátrahagyott bűnjelek megállapításánál arra ügyeljünk, nehogy olyan tárgyakat is bűnjelek gyanánt tekintsünk, amelyek a bűncselekménnyel vonatkozásba nem hozhatók. Sokszor a tettes szándékosan hagy a helyszínen valamely tárgyat, hogy ezzel a nyomozást megtévessze. Előfordulhat, hogy a tettes a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban — megtévesztési szándékból — a helyszínen erőszakos változtatásokat végez. Pl.: a vasládát, páncélszekrényt meg rongálja, összeüti, hogy olyan látszata legyen a dolognak, mintha betörés történt volna. Avagy felgyújtja a bűncselekmény színhelyét, hogy azt a látszatot keltse, mintha a hiányzó értékek, számadások, stb. elégtek volna. Az első esetben önbetörésről, a másokban esetleg sikasztásról lehet szó, amelyet a tettes ily módon akar palástolni. De a tettes utólag is végezhet változtatásokat a helyszínen. Azért a helyszínét a szemle után is őriztetni kell. Sokszor a tettes a bűnjeleket nem azon a helyen dobja el, ahol a bűncselekményt elkövette, hanem máshol, hogy ezzel a gyanút másra terelje. (Pl.: a v...-i postalopásnál a tettes a postakocsiról a községtől másfél km. távolságban lelopott pénzeszsákot, a kifosztás után visszavitte a községbe s ott a cigánysoron dobta el, hogy a gyanút a cigányokra terelje.)

Még a helyszíni szemlével kapcsolatban gondoskodnunk kell arról, hogy az eset közvetlen szemtanuit és mindazokat, akik e tekintetben, mint tanúk figyelembe jöhetnek, vagy fontos körülményeket tudhatnak, kihallgassuk, vagy segítségünkre küldött kartársunkkal kihallgattassuk. Természetes, hogy e tekintetben elsősorban azok a felelős alkalmazottak jönnek számításba, akiknek közvetlen kezeléséből és őrizetéből tüntek el az értékek, vagy annak a hivatalnak személyzete, ahol a betörés történt. A közvetlen felelős postai alkalmazottakat, bár ellenük alapos gyanú még nincs, rögtön a helyszínre való megérkezésünk után, esetleg még kiutazásunk előtt távbeszélőn történt intézkedésünk alapján tapintatosan és feltűnés nélkül figyeltetjük, a tett színhelyén foglalkoztatjuk s intézkedünk, hogy azok a hivatalból el ne távozzanak.

A helyszíni szemle megtartása után rendezzük, rendszerbe foglaljuk a megállapított adatokat, tényeket, körülményeket, vallomásokat s ezek alapján igyekszünk a bűncselekmény elkövetésének módjáról magunknak képet alkotni.

A helyes eljárás attól függ, hogy a biztos hogyan fogja fel a dolgok lényegét.

Az egyes adatokat, tanúvallomásokat meg kell jól rostálni s azok valóságáról meg kell győződni. Itt a legnagyobb gonddal és körülte-

kintéssel kell eljárni, hogy egy látszólag való, de lényegében hamis adat ne kerüljön a vizsgálatunkba. Ha azonban valamely adat valóságáról meggyőződünk, amellett azután ki kell tartanunk. Nagy hiba lenne az egyes tényeket, való adatokat csak azért mellőzni, figyelmen kívül hagyni, mert azok elképzelésünkbe, tervünkbe nem illeszthetők be, esetleg egy-két tanúnak a vallomásával össze nem egyeztethetők. Ily módon hamis adatokhoz jutnánk, esetleg a vizsgálatot is helytelen vágányra terelnők s így a sikert is kockáztatnók. Sokszor a legcsekélyebbnek látszó adat lehet a helyes nyom kiindulópontja, talán éppen azért, mert sehogysem illeszthető be eddig alkotott elképzelésünkbe. Ha ennek okát kutatjuk, rájövünk, hogy éppen azok a tanuvallások, amelyek alapján a keretet felállítottuk s amelyek kedvéért a való tényt figyelmen kívül hagytuk, nem helytállóak, hamisak. Jól jegyezzük meg, hogy nem az adatokat kell az elképzelésünkhöz igazítani, hanem megfordítva, a keretet azonnal meg kell változtatni a megállapított tények és való adatok követelményeinek megfelelően. Ne csináljunk, — habár jóhiszeműen is — bűnöst valakiből, hanem az igazi tettet keressük.

Legnehezebb a vizsgálat megkezdése. A nehézség abban áll, hogy a biztosnak fáradtságot nem kimélve, a legnagyobb gonddal, körültekintéssel, fokozott figyelemmel s mégis gyorsan kell cselekednie. Az agy itt állandóan megfeszített munkában van. Fontos esetekben, mikor az ügy érdekében az egyes vizsgálati cselekményeket, intézkedéseket gyors egymásutánban megszakítás nélkül kell megtenni, foganatosítani, a vizsgálóbiztos nagyon sokszor az étkezési és pihenési idejét is kénytelen feláldozni s elcsigázva, ki nem pihenve, napokon keresztül minden idejét, minden gondolatát a munkának feláldozni. Csak ily megfeszített munkával érhetünk el sikert és deríthetünk világosságot az esetre. Sokan ezt túlbuzgóságnak gondolják. Aki azonban tudja, hogy a biztosnak minden perce mennyire le van foglalva, nem csodálkozik azon, ha még az étkezésre sem jut ideje.

A továbbiakban teljesen a biztos ügyességétől, rátermettségétől függ, hogy miképpen vezeti a vizsgálatot. A rendes eljárás az, hogy a biztos előbb a bizonyítékok megszerzésére törekszik s csak amikor úgy látja, hogy a bűncselekmény be van igazolva, fog hozzá a gyanúsított kihallgatásához. Ha azonban a szükség úgy kívánja, a kihallgatást még a teljes beigazolás előtt kell megkezdeni. Ha pl. a biztos látja, hogy a gyanúsított már felfigyelt, már észrevette, hogy a vizsgálat elene irányul, alkalmas pillanatban, mikor a gyanúsított nyugtalansága, izgatottsága legnagyobb, meglepetésszerűen és ügyes fordulattal kezdi meg kihallgatását.

A kihallgatásnak ezt a módját a biztos olykor azért is választja, hogy az előzetes bizonyítással járó nehéz munkát elkerülhesse. Ha ugyanis a gyanúsított beismerő vallomást tesz, ennek alapján a bizonyítékok megszerzése már könnyebb. Óvatos és elővigyázatos legyen azonban a biztos, hogy ez tényleg a legalkalmasabb pillanatban történjék, mert ha rosszul választja meg a pillanatot s elhamarkodja a dolgot, a tettes kisiklik a kezei közül és a vizsgálat sikerét is kockáztatja.

Bizonyítékok gyanánt szolgálnak: a bűnjelek, ujjlenyomatok, kezelési okmányok, tanuvallomások, szakértői nyilatkozatok és a tettes beismerő vallomása.

A beismerő vallomás önmagában még nem elegendő, mert a tettes azt bármikor visszavonhatja. Azért azt tárgyi és egyéb bizonyítékokkal is alá kell támasztani.

A bizonyításnak leggyakoribb módja a tanukkal való bizonyítás. Tanuként ki kell hallgatni mindazokat, akik a bűncselekményre, illetőleg a vizsgálat tárgyát képező ügyre vonatkozólag fontos közléseket tehetnek, mert vagy közvetlen szemlélői voltak az esetnek, vagy közvetett úton van arról tudomásuk.

A tanúkihallgatásnál ügyeljünk arra, hogy a tanú egyfolytában mondja el vallomását. A tanút befolyásolni nem szabad, de mérlegelni kell, hogy igazat mond-e, vagy sem. A tanúvallomásokot épúgy meg kell rostálni, mint az egyéb bizonyítékokat. Ha két ellentétes tanúvallomásunk van, tisztázzuk, melyik a valódi. Rendszerint a tanú egyénisége és műveltsége lehet e tekintetben irányadó.

A bizonyíték szerzés egyik eszköze a személymotozás és a házkutatás is, amelyet a biztos a postai alkalmazottaknál kizárólag csak azok kifejezett kérelmére két tanú jelenlétében tarthat meg. E kívánságról, továbbá a megtartott motozásról és a házkutatásról — az időpont pontos feltüntetése mellett — külön-külön jegyzőkönyvet kell felvenni.

A házkutatást rendes körülmények között a gyanúsított kihallgatása után tartjuk meg. Ha azonban a szükség úgy kívánja, pl. attól kell tartani, hogy hozzátartozói fontos bűnjeleket eltüntethetnek, a házkutatást még a részletes kihallgatás foganatosítása előtt kell megtartani. Tanácsos azonban ezt megelőzőleg a gyanúsítottat legalább a legfontosabb ténykörülményekre kihallgatni és vallomásáról rövid jegyzőkönyvet felvenni. A házkutatás alapos legyen s azt nagy gondal és körültekintéssel hajtsuk végre.

A vizsgálatnak talán a legfontosabb része a gyanúsított kihallgatása, beismerő vallomásra való bírása.

A beismerő vallomás a vizsgálóbiztos nehéz munkájának a koronája. Hogy a gyanúsított kihallgatását mikor kezdjük meg és miképpen hajtsuk végre, az teljesen a vizsgálóbiztos ügyességétől, gyakorlottságától, idegeitől függ.

Ha elegendő bizonyítékunk van a gyanúsított bűnössége mellett, ügyes fordulattal rátérhetünk a dolog lényegére, illetőleg a vizsgált visszaélésre, de egyszerre csak egy bizonyíték felhasználásával. Ha első fellépésünk és kérdésünk a gyanúsítottra hatással nincs még nem használjuk fel a többi bizonyítékokat. Gyorsan átcsapunk egy más tárgyra, hogy figyelmét az előbb mondottaktól kissé eltereljük. Pl. személyi adatai után érdeklődünk s ennek keretén belül fontos bizonyítéokra vonatkozó körülményekre hallgatjuk ki s úgy irányítjuk a kihallgatást, hogy az általunk valónak ismert ténnyel kapcsolatos dolgokra nyilatkozzék, anélkül azonban, hogy erre vonatkozó bizonyítékunkra kifejezetten hivatkoztunk volna. Ha pl. tudjuk biztosan, hogy a gyanúsított azon a napon, illetőleg abban az időpontban, amikor a kézicsomag eltűnt, a rovatoló fülkében megfordult, azt kérdezhetjük tőle, mondja el részletesen, mivel foglalkozott egész napon s hol járt? Ha tényleg bűnös, bizonyos, hogy nem mondja meg, hogy ott is megfordult, ahol a bűncselekményt elkövette. Megerősítésül feltehetjük azt

a kérdést: hát másutt nem volt? A fülkét most sem fogja említeni. Ezt követőleg fordított sorrendben előbb a kevésbé súlyos és fontos bizonyítékokat szegezzük mellének és azonnal bizonyítunk is. Ha észrevesszük, hogy a gyanúsított már kapkod, nyugtalankodik, a következő bizonyítékkal ostromoljuk s ha látjuk, hogy nyugtalansága a tetőpontra hágott, izzad, ingadozik, anélkül, hogy felelethez engednők, újabb bizonyítékokkal támadjuk. Ha megtört, a bizonyítékok pergőtüzébe fogjuk, de mindig fokozatosan, a bizonyítékok fontossága és súlya szerint. A legerősebb bizonyítékot arra a pillanatra hagyjuk, amikor végre ő is megszólal: az első, ha mindjárt csak fél beismerő valamással, esetleg csak egy „igen“ szóval. Mert nehéz az igazat bevallani. Borzasztó belső küzdelem folyik ott bent, ahol a lelkiismeret székel. Azonban a biztos is küzd és fárad. Az ő agya is feszült, hisz benne van a gyanúsított gondolatvilágában, vele érez, vele lélezkedik s egyformán lüktet a vérük. Az első megtörés után igyekezzünk a tettes lelkére hatni. Közben pedig a bűncselekményre célozva, általános kérdéseket is intézünk hozzá. Pl. „Hát miért tette azt?“ De hogy mit, ne mondjuk meg, a visszaélést kifejezetten ne említsük meg. A bűnös úgyszólván tudja, hogy mit követett el s a felelet valószínűleg az lesz: „Megfeledeztem magamról“.

S a tettes észre sem veszi, mikor buggyant ki belőle a beismerés. Ekkor még egy új n. lelkimasszázst alkalmazhatunk, illetőleg lelkére beszélhetünk és jöhetünk az utolsó, legfontosabb bizonyítékkal is.

Ha a bűnös teljesen megtört, kihasználva a kedvező pillanatot, a teljes beismerés érdekében egymásután elmondhatjuk vele az elkövetett cselekményeket és az összes, lényeges körülményeket.

A kihallgatás során ilyen kijelentést: „Vallja be, hogy ön a tettes!“ avagy „Ismerje be, hogy ezt Ön tette!“, soha se használjunk. A bűnös maga fogja megmondani, hogy mit tett, csak ügyesen kérdezzük.

Itt rögtön tisztázzuk a kártérítés kérdését is. Talán ez a legkeserűbb dolog az egészben, főleg akkor, ha magunk előtt látjuk a megtört bűnöst. Tudjuk, látjuk, hogy nincs semmije. Tudjuk, hogy a sikkasztott pénzt pl. betegség gyógyítására fordította és mi mégis kénytelenek vagyunk biztosítani a kincstári kár megtérülését. Ekkor szorul össze a biztos szívé először, mert a vizsgálatnak e mozzanatában megszűnik már a nagy agynyomás, az idegek meglazulnak és más irányban is kezd gondolkodni.

Azonban ennek dacára fojtsuk el érzelmeinket, ne lágyuljunk el túlságosan, de a megtört bűnös előtt örömeinknek se adjunk kifejezést az eredmény fölött. Ezzel sértenők önértékét, azt pedig soha se bántsuk.

Ne tegyünk könnyelmű ígéreteket sem a bajbajutott kartársunknak, hanem tárgyilagos és az összes enyhítő körülményekre is kiterjedő jelentésünk alapján bízzuk a döntést az arra egyedül illetékes vezetőre. Viszont azonban ne tagadjunk meg a bűnöstől egy igaz, vígasztaló szót.

A bűnügyi vizsgálatokkal kapcsolatban még egy fontos kérdésre kívánok rávilágítani.

A kérdés ugyanis az, vajjon szükség van-e arra, hogy postatiszt-

viselő bűnügyi vizsgálatokkal foglalkozzék, avagy bízzuk azt teljesen a rendőri nyomozó hatóságra.

Nem vitás, hogy a postai vonatkozású bűnügyi vizsgálatokhoz alapos szaktudásra, széleskörű szakismeretre van szükség. Nem egy esetben bebizonyosodott, hogy a rendőrség ily vizsgálatoknál postai szakértő nélkül eredményt nem érhetett volna el, sőt sok esetben tisztán a postai vizsgálat eredményezte, hogy a bűncselekmény napfényre került.

Másrészt pedig a posta érdeke a visszaélés teljes tisztázását kívánja, mert csak a fekély csíráját is kiirtó eredményes vizsgálat hozhat tökéletes gyógyulást, javulást. S vajjon az ezerfelé elfoglalt rendőrségtől kívánhatjuk-e azt, hogy az ügyet a legapróbb részletekig kibogozza? Valóban, a posta részéről ily kívánság, a nyomozóhatóságot túlságosan igénybevenné.

Végül, mégis csak kartársainkról van szó, ha mindjárt vétkeztek is. A magunk bajait pedig — a bírói és rendőri hatósági eljáráson túlmenőleg — elsősorban magunknak kell tisztázni.

Nyilvános távbeszélő állomások a budapesti távbeszélő hálózatban.

Irta: Dr. KALMÁR ISTVÁN, m. kir. postatanácsos.

Postes téléphoniques publics dans le réseau téléphonique de Budapest.

Par le Dr. Etienne Kalmár, conseiller des postes r. h.

L'auteur fait connaître la naissance, le mode d'entretien et le trafic des différents postes téléphoniques publics reliés au réseau téléphonique général de Budapest et indique les tâches qui devraient être résolues en vue d'uniformiser les groupes divers.

A budapesti egységes távbeszélőhálózatba sokféle nyilvános távbeszélőállomás van bekapcsolva. A nyilvános állomások különfélesége megérdemli, hogy azok keletkezésével, fenntartásával és forgalmával foglalkozzunk.

A nyilvános távbeszélőállomások nem annyira az előfizetők, illetőleg az engedményesek egyéni és üzleti céljainak kielégítésére szolgálnak, hanem inkább arra, hogy azokról bárki kezdeményezhessen távbeszélgetést. A nyilvános távbeszélőállomások rendszeresítésére az vezetett, hogy azok is igénybevehessék a távbeszélőt, akiknek távbeszélőállomásuk nincsen, vagy akik bármi oknál fogva nem akarnak saját állomásukról beszélni.

A távbeszélőintézmény fejlődésének első szakában, Budapesten a nyilvános és a rendes állomás díjazása között különbség nem volt. Az első díjazási különbséggel 1918. évben találkozunk, amikor — háborús pótdíj címén — a nyilvános jellegű helyiségekben berendezett állomások után, a rendes állomásokra előírt 180 K helyett 420 — a nyilvános táblás állomásoknál pedig 300 K átalánydíj — volt kivetve. Ez a különbség fennmaradt mindaddig, míg a m. kir. posta a beszélgetések számlálására nem tért át.

Ez alkalommal a posta a nyilvános távbeszélőállomás előfizetőjé-

nek kedvezmény gyanánt a beszélgetési díj után a rendes előfizetők részére megállapított jóváírási százalék kétszeresét adta, megkövetelte azonban, hogy a távbeszélőállomás nyilvános jellege kidomboríttassék. Ezeknél az állomásoknál a „Nyilvános távbeszélőállomás” felírású táblát a helység utca felé eső részén, feltűnő helyen ki kell függeszteni, hogy a közönség keresgélés nélkül könnyen megtalálja azt a helyet, ahonnan telefonálhat.

A Távbeszélőüzleti Szabályzat megengedi, hogy egyes előfizetők kérelmére a nyilvános jellegű helyiségben (kávéház, vendéglő, stb.) berendezett nyilvános állomás figyelmeztető táblája ne függesztessék ki. Ennek az a magyarázata, hogy a tulajdonos nem akarja, hogy idegenek telefonálás ürügye alatt a helyiségben tartózkodjanak s a vendégek úgyszólván tudják, hogy ott nyilvános állomás van. Ezeket tehát a tábla kifüggesztésével arra nem kell figyelmeztetni. Másrészt a szörföző állomások általánosságban meglehetősen forgalmasak s így a postának nem áll érdekében megtagadni azt a kérelmet, hogy ezeket az állomásokat csak az ott fogyasztó közönség használhassa.

A nyilvános távbeszélőállomások jelenleg három főcsoportra oszthatók, úgymint:

postahivatalokban,
közterületeken, és
magánhelyiségekben berendezettek.

A postahivatalokban mind Budapesten, mind a budapesti egységes távbeszélőhálózathoz csatlakozó városokban, községekben, ma már a helyi beszélgetések lebonyolítására, mindenhol postai pénzbedobós készülékkel felszerelt távbeszélőállomás áll a nagyközönség rendelkezésére.

A legtöbb postahivatalban ugyanarról a nyilvános távbeszélőállomásról a díjak lefizetése ellenében távolsági (helyközi) — 20 filléres bedobásával pedig helyi beszélgetést lehet kezdeményezni. Csak néhány nagyobb postahivatalnál találunk kizárólag helyi beszélgetések és külön a távolsági beszélgetések lebonyolítására szolgáló nyilvános fülkés állomásokat. Az előbbieket pénzbedobó készülékkel vannak felszerelve.

Régebben a közönség elsősorban a postahivatalokban berendezett állomásokat vette igénybe, mert ott a készülékek fülkében voltak elhelyezve. Mióta azonban közterületeken, utcára nyíló helyiségekben elszaporodtak a távbeszélő fülkés állomások s ezeket feltűnés nélkül lehet igénybevenni, azóta a helyi beszélgetések nagyrésze az utcákon levő fülkés állomásokra terelődött.

Múlt évi október 16. és november 15-ike között a postahivatalokban berendezett 102 nyilvános fülkés távbeszélőállomásról egy hónap alatt összesen 26.482 helyi beszélgetést kezdeményeztek. Vagyis egy postahivatali nyilvános állomás átlagos havi forgalma 260 beszélgetést ért el. A helyi beszélgetések után azonban nem lehet beszélgetésenkint 20 fillért felszámítani. A beszélgetések egy részét ugyanis a postahivatalok személyzete szolgálati ügyben díjmentesen folytatja.

Közterületeken (utcákon, tereken) és bárki által, bármikor igénybevehető magánterületeken (pályaudvarokon, BSzKRt és autóbusz várócsarnokokban, stb.) múlt évi november hó 15-én 526 pénzbedobós

készülékkel ellátott nyilvános távbeszélőállomás volt felszerelve. Ezek közül 20 a posta kezelésében, 506 drb. pedig a Magyar Telefonautomata Rt. előfizetésében állott.

A 20 postai nyilvános fülkés állomás közül 10 Budapest területén, 10 pedig a budapesti egységes távbeszélő hálózathoz csatlakozó szomszédos városok, községek közterületén van berendezve. A Budapest területén berendezett állomások közül 6 a keleti, 1—1 a nyugati és déli pályaudvarokon, 2 pedig a főposta épületének két kapubejárójánál van. Ezek az állomások különlegesen vannak megjelölve. Az állomás különleges megjelölése mind a fülkén, mind a készüléken fel van tüntetve. Ezeknek az állomásoknak fenntartását, pénztartályainak ürítését maga a posta végzi. Ezek az állomások kizárólag csak helyi beszélgetések kezdeményezésére alkalmasak. Ezeket az állomásokat felhívni nem lehet, egyrészt, mert a számuk közölve nincsen, másrészt, mert az állomásnak csengő berendezése nincsen, vagy pedig használaton kívül van helyezve. Ily óvintézkedésre azért van szükség, hogy az állandó felügyelet nélkül álló állomásokról távolsági beszélgetést ne lehessen lebonyolítani.

A m. kir. posta ilyen állomásokat csak ott létesít, ahol a szükséges területet díjmentesen bocsátják rendelkezésre s világításról, valamint a fülkék tisztántartásáról megfelelően gondoskodnak. Ezeknél az állomásoknál befolyó beszélgetési díjak teljes összegükben a postakincstár jövedelmét gyarapítják.

A Magyar Telefonautomata Rt. — röviden Matart — a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr 4.047/X.—5.—1927. számú engedélyokirata alapján Budapest és Újpest városok közterületein, továbbá a fenti városokban bárki által könnyen hozzáférhető nyilvános helyiségekben — a posta hozzájárulásával — nyilvános távbeszélőállomásokat létesíthet. A fülke és a készülék a Matart tulajdona s az gondoskodik állomásainak jókarbantartásáról. A m. kir. posta — bizonyos havi díjazás mellett (az alapidíj 50%-áért) — csak az állomások áramköreit és központi szerelvényeit építi meg és kapcsolja be. Az 506 Matart állomás közül 69 állomás magánterületen, ötjegyű titkos számmal, csengő nélkül, a többi 437 pedig közterületen van berendezve. Ezek az utcai Matart állomások — szám megjelölése nélkül — csak fülke nyilvántartási számokkal vannak könyvelve, melyek azonban a fülkében feltüntetve nincsenek.

A Matart az előfizetésében álló nyilvános állomásainak a készülék által bevételezett pénzürméit maga szedi be és a lebonyolított forgalomhoz képest a 20 filléres beszélgetési díj bizonyos százalékát téríti meg a m. kir. postának.

Mult évi október hó 16-tól november hó 15-ig terjedő idő alatt a legnagyobb forgalmat a postai fülkés pénzbedobó állomások között az egyik 1.783, a Matart állomások között pedig az egyik 2.064 beszélgetéssel érte el.

Mind a postai pénzbedobós, mind a Matart állomások csak 20 filléres bedobása után működnek. Ha a felhívott távbeszélőállomás nem jelentkezik vagy mással beszél, akkor a bedobott pénzürmé a készülék megfelelő nyilásán visszaesik. Ugyancsak visszaadja a készülék a bedobott pénzürmét akkor is, ha nulla számjeggyel kezdődő és csak

két számból álló különleges állomást (mentők, tűzoltók, hibabejelentő, stb.) hívnak. A 01, 02, 03, 04 és 05 számú állomásokkal folytatott beszélgetéseket a számlálóberendezés nem számolja.

A közterületeken felállított postai és Matart távbeszélőállomások tetszetős, üvegfalu, vasvázás fülkében vannak berendezve.

E fülkék közül a postainak világítása önműködő kapcsolóval történik. A fülkébe felszerelt villanylámpa csak addig ég, míg valaki a fülkében tartózkodik. A világítási áramkört ugyanis a fülke padozata alatt elhelyezett szerkezet zárja.

A Matart utcai fülkéinek világítását óraszerkezet működteti. A havonta egyszer beállított és felhúzott óra a fülkék világítását nap-nap után, ugyanabban az esti időben meggyújtja, reggel pedig eloltja. A Matart utcai fülkék közül körülbelül 40 drb.-nál az óraszerkezet nem villany-, hanem gázvilágítást működtet.

A postai fülkékben a távbeszélő névsor a fülke hátsó falára támaszkodó ferde asztallapra van rögzítve, a Matart fülkékben pedig vasláncon függ.

A távbeszélőfülkékbe elhelyezett névsorok a gondatlan kezelés következtében rövid idő alatt megrongálódnak és annyira elpiszkolódnak, hogy még az egészségre is veszélyesek. Az utcai fülkés állomásokat jobbminőségű papirosból készült névsorokkal kellene ellátni, melyek az idő viszontagságainak s a kiméletlen kezelésnek jobban ellentállanak.

A nyilvános távbeszélőállomások harmadik csoportja a magánhelyiségekben berendezett állomások. A nyilvános állomások túlnyomó része (2.312 drb.) ebbe a csoportba tartozik. E csoportban lévő állomások három alcsoportra oszthatók, úgymint:

1. díjmentes postai,
2. a Matart előfizetésében s fenntartásában álló és
3. az előfizetői nyilvános távbeszélő állomásokra.

A díjmentes postai pénzbedobó távbeszélőállomások között ismét három csoportot különböztetünk meg:

a) Vannak olyan díjmentes postai állomások, melyeknek kezelését, pénzürméinek begyűjtését és elszámolását maga a posta végzi. Ezek az állomások fülkébe, csengőberendezés nélkül szereltetnek fel. Ezeket az állomásokat felhívni nem lehet. Kivételt képez a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr titkári előszobájában s a mátyásfüldi repülőtér várócsarnokában berendezett állomás. Ezeknek öt számjegyes hívószámuk van s így ezeket fel is lehet hívni.

A posta által kezelt állomások különleges megjelölése az állomás illetékes központjának nagy kezdőbetűjéből, esetleg a mellékközpont kis kezdőbetűjéből és az 1001-től kezdődő sorszám valamelyikéből áll. Például: „Jk. 1017“ = a József központhoz tartozó kispesti központba kapcsolt állomás. Ilyen állomás csak 9 van. Lényeges forgalmat egyik sem ért el.

b) A Távbeszélőüzleti Szabályzat rendelkezése alapján vannak olyan díjmentesen berendezett állomások, melyek után a felelős megbízott — 20%-os jutalék levonásával — csak a 20 filléres beszélgetési díjakat (alapidíjat nem) fizet. Ezeknél az állomásoknál a felszámított beszélgetési díj tehát 16 fillér.

Ilyen állomás — múlt évi november 15-én — 48 volt. Ezek az állomások — az illetékes tényezők kívánságához képest — részint úgy be-, mint kimenő — részint pedig csak kimenő beszélgetések lebonyolítására alkalmasak. Az előbbieknél rendes ötjegyű számuk, utóbbiaknak pedig különleges megjelölésük van. A 48 állomás közül 15 rendes számmal (tehát hívható is), 33 pedig különleges módon van megjelölve. Utóbbiakat felhívni nem lehet. A különleges megjelölés épúgy történik, mint az *a*) alatt közölt állomásoknál, csak a sorszám nem 1001-től, hanem 2001-től kezdődik.

Az *e* csoportba tartozó állomások között van olyan is, melynél a havi forgalom az 1200 beszélgetést is meghaladta.

Említésreméltónak tartjuk az egyik klinikán kísérletképpen berendezett hordozható pénzbedobó postai távbeszélőállomást. Az állomás a klinika által rendelkezésre bocsátott gördülő asztalkára szereltetett fel. A klinika II. emeletén a nagy kórtermekben és a külön szobákban összesen 14 konnektor van. Ha az ágyban fekvő beteg telefonálni óhajt, a betegápoló a telefonasztalkát begurítja, a zsinórt pedig a közeli konnektorba bekapcsolja. Ily módon lehetővé válik, hogy a súlyos beteg egyes-bajos dolgait elintézhesse. A klinikát vezető tanár közlése szerint a hordozható távbeszélőállomás használata nagyszerűen bevált és kiváló szolgáltatásokat tesz. A kedvező tapasztalatok alapján a többi klinikán is hasonló berendezéseket kellene létesíteni.

Az *a*) és *b*) alatti állomások legnagyobb része üvegfalú fülkében van elhelyezve. Kivételek azok az állomások, melyek olyan zárt helyiségben (szobákban, beépített fülkékben) vannak, ahol a beszélgetést nem zavarja semmi. Úgy az *a*) mint a *b*) alatti állomások leginkább hivatali épületekben, kórházakban, kaszárnyákban, főiskolákban nyertek elhelyezést.

c) A postai pénzbedobó állomások harmadik csoportjába az utcáról közvetlen bejárással rendelkező nyilvános jellegű magánhelyiségekben (üzletekben, stb.) berendezett, úgynevezett „díjmentes postai nyilvános állomások” tartoznak. Az állomás engedélyese — alapdíj nélkül — csak a beszélgetési díjakat tartozik megfizetni. A beszélgetési díj ezeknél az állomásoknál is — úgy mint a *b*) alattiaknál — beszélgetésenként 20 fillér. De a forgalom figyelembevételével az állomás engedélyese az állomás felügyeletéért 250 beszélgetésig 20, 500 beszélgetésig 25, 500-at meghaladó beszélgetés után pedig 30%-os jutalékot kap.

Ezek után vizsgáljuk meg az *e* csoportba tartozó állomások jövedelmezőségét, ha például az állomásról havi 900 beszélgetést kezdeményeznek. A 900 beszélgetés után az állomás engedélyese — beszélgetésenként 20 fillért számítva — havi 180 P-t vételez be. A 180 P-ből — havi számlán, a 30%-os jutalék levonásával — az engedélyes a m. kir. postának 126 P-t térít meg, vagyis az engedélyes havi jutaléka 54 P.

Az *e*) csoportba tartozó állomások fülke nélkül, rendes ötjegyű számmal rendeztetnek be, tehát ki- és bemenő beszélgetésekre egyaránt alkalmasak. Az állomás engedélyese azonban köteles a „Nyilvános távbeszélőállomás” feliratú táblát beszerezni s feltűnő helyen kifüggeszteni. Sok kérelmező saját költségén fülkét is állít fel,

mert a közönség szívesebben használja a fülkébe helyezett állomásokat.

A 23 ilyen állomás közül — a tanulmány alapját képező időben — az egyik állomás 1060 havi beszélgetéssel érte el a legnagyobb forgalmat.

A Matart előfizetésében és fenntartásában álló nyilvános állomások dohánytőzsdékben, vendéglőkben, kávéházakban, egyéb üzletekben, színházak, mozik előcsarnokaiban, stb. vannak felszerelve. Valamennyi állomás pénzbedobó készülékes. A készüléket, fülkét és a nyilvános távbeszélőállomás felírású táblát, sőt dohánytőzsdéknél a világító fényreklámot is a Matart adja. Az állomások ötjegyű számmal vannak nyilvántartva, tehát ezeket hívni is lehet.

A Matart a magánhelyiség tulajdonosával vagy bérlőjével szerződéses viszonyban áll. Ezek az állomások a távbeszélő névsorba a helyiség tulajdonosának vagy bérlőjének nevével és az állomás felszerelési helyének megjelölésével vannak felvéve.

A m. kir. posta a Matart állomásoknál jogviszonyban csak a Matarttal áll. A Matart minden egyes állomás után különleges kötelező nyilatkozatot ír alá, amely szerint mindennemű felelősség a Matartot terheli.

Az e csoportba tartozó állomások között van olyan is, melynek havi forgalma az 1970 beszélgetést is elérte.

A nyilvános távbeszélő előfizetői állomások, a többi előfizetői rendes állomásoktól csak abban különböznek, hogy az előfizető a kötelező havi ötven beszélgetésen felüli helyi beszélgetés díjából nem 5, hanem 10%-os jóváírást kap. A nyilvános állomás előfizetője köteles a figyelmeztető táblát kifüggeszteni és az állomás használatát bárkinek megengedni.

Az előfizetői nyilvános távbeszélőállomásoknak csak egy részénél van pénzbedobós készülék. A pénzbedobós készülékkel felszerelt előfizetői állomások után havi 2 P külön díjat is kell fizetni. A helyi beszélgetési díj beszélgetésenként 14 fillér, a nyilvános állomás előfizetője azonban beszélgetésenként 20 fillért szedhet. A Távbeszélő Díj-szabás értelmében az előfizető 3 percenként szedhetné a 20 fillért. Azonban a 3 percenkénti díjazáshoz alig ragaszkodnak, mert az sok súrlódásra szolgálna okul, másrészt üzleti érdekük is megkívánja azt, hogy minél többen keressék fel üzletét és használják állomását.

Az előfizetői pénzbedobós állomásoknál vagy Standard vagy gombnyomásos Ericsson-rendszerű pénzbedobós készülékeket találunk. A két készülék között az a lényeges különbség, hogy a Standard-rendszerű készüléknek a központokban külön központi szerelvény-tartozékuk is van, az Ericsson-rendszerűnél pedig ez nincs. Ahol nagy a forgalom s ahol az állomást szemmel tartani nem igen lehet, ott Standard, ahol pedig az állomás állandó ellenőrzés alatt áll (pl. kisebb forgalmú üzletben), ott Ericsson-rendszerű pénzbedobós készüléket szerel fel a posta.

Mult évi november hó 15-én csak 261 előfizetői nyilvános távbeszélőállomásnál volt pénzbedobós készülék. A jelzett időben a legnagyobb havi forgalom pénzbedobós készülékkel felszereltnél 1967, pénzbedobó nélkülinél pedig 1426 beszélgetés volt (mindkettő kávéházban van).

Az előfizetői nyilvános távbeszélőállomások nagy része szintén fülkében van elhelyezve.

A nyilvános távbeszélőállomások forgalmát vizsgálva, meg lehet állapítani, hogy a legnagyobb forgalmat a közterületeken és mindenki által hozzáférhető magánterületeken lévő postai és Matart állomások érik el. Havi 500 beszélgetésig terjedő forgalma csak 4 postai és 125 Matart állomásnak volt. Az állomások túlnyomórésze a havi 500 beszélgetést meghaladta.

Jóval kedvezőtlenebb a magánhelyiségekben berendezett nyilvános távbeszélőállomások forgalma. Itt 44 postai, 495 Matart és 625 előfizetői pénzbedobónélküli nyilvános állomás forgalma nem éri el a havi 300 beszélgetést sem.

A pénzbedobós készülékkel felszerelt előfizetői nyilvános táblás állomások már kedvezőbb forgalmat mutatnak. E csoportba tartozó 261 állomás közül 144-nek a forgalma a havi 300 beszélgetést meghaladta.

Legkedvezőtlenebb a postahivatalokban berendezett nyilvános állomások forgalma, ahol a díjmentes szolgálati beszélgetések számát is beszámítva, egy állomás átlagos havi forgalma csak 260 beszélgetés.

A tanulmány alapjául vett időben a budapesti egységes távbeszélőhálózatba kapcsolt 47.626 állomás közül 2940 nyilvános távbeszélőállomás volt, vagyis az összes állomások 6.17%-a (3.02%-a pedig Matart).

Ugyanezen időben kezdeményezett havi 9,700.358 helyi beszélgetésből (a postahivatali nyilvános állomások forgalmán kívül) a nyilvános távbeszélőállomásokra 1,213.382 helyi beszélgetés esett. Vagyis az összes helyi beszélgetések 12.5%-a (ebből 7.63% a Matart állomásokra esik) nyilvános távbeszélőállomásokról lett lebonyolítva.

A nyilvános távbeszélőállomások következőképpen oszlanak meg:

1. Postahivatalokban berendezett.. .. .	102 drb
2. Posta kezelésében álló, utcai fülkés.. .. .	10 „
3. Posta kezelésében álló, magánterületen lévő.. .. .	10 „
4. Posta kezelésében álló, magánhelyiségekben lévő ..	9 „
5. Magánhelyiségekben álló postai pénzbedobós (kezeléséért 20%-os jutalék)	48 „
6. Díjmentes nyilvános (kezeléséért a forgalom szerint 20, 25, 30%-os jutalék)	23 „
7. Matart előfizetésében álló, utcai fülkés	437 „
8. Matart előfizetésében álló, magánterületen lévő ..	69 „
9. Matart előfizetésében álló, magán helyiségekben lévő	934 „
10. Előfizetői állomások pénzbedobóval	261 „
11. Előfizetői állomások pénzbedobó nélkül	1037 „

Összesen: .. 2940 drb

Az 1—10-ig felsorolt csoportokba tartozó nyilvános állomások mind pénzbedobós készülékkel vannak felszerelve. Csak a 11. csoport 1.037 állomásánál nincs pénzbedobós készülék.

A budapesti egységes távb. hálózatba kápcolt nyilvános távb. állomások tagozása és egy havi forgalma: 1933. X. 16-tól XI. 15.-ig

A nyilvános távb. állomások berendezésének helye	Postahivatali állomás			Díjmentes postai állomás			Matart állomások			Előfizetői távbeszélő állomások					Összes állomások darabszáma	
	darabszám	havi forgalma	egy all. átlagos forgalma	darabszám	havi forgalma	egy all. átlagos forgalma	darabszám	havi forgalma	egy all. átlagos forgalma	darabszám	havi forgalma	egy all. átlagos forgalma	darabszám	havi forgalma		egy all. átlagos forgalma
Budapest	85	22.834	269	80	33.843	423	1.385	109.149	512	246	107.050	435	997	307.183	308	2.793
Bpesti egységes távb. hálózatához csatlakozó városok, községek	17	3.648	215	20	12.105	605	55	16.924	308	15	3.124	208	40	6.974	174	147
Összesen	102	26.482	260	100	45.948	459	1.440	726.073	504	261	110.174	422	1.037	314.157	303	2.940

A nyilvános távb. állomások berendezésének helye	A nyilvános távbeszélő állomások — alábbi forgalom melletti — darabszáma															Összesen					
	300-ig				500-ig				1000-ig				1000-en felül				Összesen				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3		4	1	2	3	4
Budapest	39	507	105	593	13	275	61	209	20	447	61	180	8	156	19	15	80	1.385	246	997	2.078
Bpesti egységes távb. hálózatához csatlakozó városok, községek	7	30	12	32	4	17	2	8	5	8	1	—	4	—	—	—	20	55	15	40	130
Összesen	46	537	117	625	17	292	63	217	25	455	62	180	12	156	19	15	100	1.440	261	1.037	2.838

1 = díjmentes postai állomás
2 = Matart állomás
3 = előfizetői állomás pénzbedobóval
4 = „ „ „ pénzbedobó nélkül.

A nyilvános távbeszélő-állomások különböző csoportjainak egységesebbé tétele a jövő feladata. A kérdés megoldása most már megleghezősen nehéz, véleményem szerint, ahol az állomások engedélyesei az állomás tisztántartásával, gondozásával, felügyeletével munkát végeznének, ott az engedélyesek részére — a forgalom alapján, — havi meghatározott összegű jutalékot, pl. havi 200 beszélgetésig 3.—, 500-ig 5.—, 1000-ig 7.—, 1000 beszélgetésen felül pedig 10 P-t lehetne biztosítani.

A nyilvános távbeszélőállomások forgalmi adatainak figyelmes vizsgálata az érvényben álló szabályok módosításának szükségességéhez vezet.

Az előfizetői nyilvános állomások forgalmi kimutatása szerint a havi 300 helyi beszélgetési számot nem éri el 742 állomás. Ezek közül 117 állomáson pénzbedobós készülék van, 625 állomáson pedig pénzbedobós készülék nincsen. De ezek közül (12+31=) 43 nem éri el a havi 50, (17+147=) 164 a havi 100, (57+312=) 369 pedig a havi 200 beszélgetést sem. Bár az 5%-os jóváírási többlettel — ezek az állomások — lényegtelen jövedékcsökkenést okoznak, mégis célszerű lenne kimondani, hogy nyilvános távbeszélőállomás csak ott lehet, ahol könnyen hozzáférhető, utcáról nyíló helyiségben van elhelyezve s melynek havi forgalma a 300 beszélgetést meghaladja. Ezzel az intézkedéssel — nézetem szerint — a forgalom nem csökkenne, mert az ilyen kisebb forgalmú kereskedők, saját üzleti érdekük miatt sem zárkóznának el a távbeszélőállomás átengedésétől.

Meg kellene fontolni azt is, hogy az előfizetői nyilvános távbeszélő-állomásoknál a 10%-os jóváírás továbbra is fenntartassék-e. Sok előfizető állomása részére csak azért kéri a nyilvános jelleget, hogy a havi forgalom után a 10%-os jóváírást élvezhesse. A mai automatikus géprendszernél — mikor alig fordulnak elő hibalehetőségek — a 10%-os jóváírás fenntartásának nincs jogosultsága. Az előfizető egy beszélgetésért 20 fillért kap, a postának ebből legfeljebb 14 fillért térít. Még kevésbé indokolt a 10%-os jóváírás a pénzbedobóval felszerelt előfizetői állomásoknál, mert ott a nem számlált közérdekű beszélgetéseknél vagy sikertelen hívásoknál a bedobott pénzürmét a készülék visszaadja.

Lényeges jövedelem-szaporodást a nyilvános állomásoknál csak akkor lehetne elérni, ha az utcai fülkés állomások forgalmát a posta valamiképpen visszaszerezhetné.

Ehhez első lépés volna a postahivatali nyilvános állomások forgalmának a fellendítése. Ezt úgy lehetne elérni, hogy a postahivatalokban legtöbbször félreeső helyen elhelyezett fülkék helyett a hivatal bejáratánál állítanának fel modern fülkéket, melyekről csak helyi beszélgetéseket lehetne kezdeményezni. A postahivatalok jelenlegi elavult fülkéi erre a célra nem alkalmasak. Nagyrészüik még most is párnázott falakkal van ellátva, ami a fülkében való tartózkodást kibíratatlanná teszi. Nézetem szerint kisebb méretű, tetszetős és jóval olcsóbb üvegfalú fülkékre volna szükség. Forgalmasabb útvonalakon lévő postahivatalainkánál pedig olyan fülkés állomásokat is kellene a közönség rendelkezésére bocsátani, melyeket a közönség a hivatal

szolgáltatának szüneteltetési ideje alatt is igénybe vehetne. Ezt úgy lehetne elérni, ha a postahivatal utcára nyíló kirakat-ablakába vagy ajtajába olyképen rögzítenénk a távbeszélő-fülkét, hogy annak ajtaja közvetlenül az utcára nyíljon, s azon bárki, bármikor lebonyolíthatná helyi beszélgetését.

Egy második lépés lehetne a postahivatali állomások elvesztett forgalmának visszaszerzésére, ha ezekről az állomásokról valamiképen olcsóbban lehetne beszélni. Pl. ha az utcára nyíló postahivatali fülkés nyilvános állomások a posta által beszerzett külön érmére (tantuszra) működnének. Az ilyen postaérmék vásárlásánál a vevők bizonyos kedvezményt kapnának. Ily módon rendszeresíthetne a m. kir. posta is úgynevezett „filléres helyi távbeszélgetéseket“, melyek bizonyára nagy mértékben hozzájárulnának — miként a Máv. és Bszkrt hasonló intézményeinél is tapasztalható — a helyi beszélgetési forgalom növeléséhez.

Célszerű volna olyan bérházakban, ahol kevés előfizetői állomás van bekapcsolva, a lakók kényelmének biztosítása és a telefon propagálása érdekében is, a bérház udvarára, vagy lépcsőházában, esetleg egyes emeletein is postai díjmentes pénzbedobós állomásokat felszereltetni. Az ily állomások által igénybe vett terület használatáért, a fülkék világításáért, tisztántartásáért a háztulajdonosnak a posta csak minimális évi úri jog elismerési díjat fizetne.

Összegezve az elmondottakat, a jelenlegi szabályzat alábbiakban volna esetleg módosítandó:

A nyilvános távbeszélőállomás feliratú tábla kifüggesztését korlátozás nélkül bármelyik előfizetőnek meg kellene engedni, aki állomása használatát idegeneknek rendelkezésre bocsátja. Ezeket az előfizetőket azonban az állomás díjszabásánál kedvezményben nem kellene részesíteni.

Tulajdonképeni nyilvános távbeszélőállomásoknak azonban csak azokat lehetne tekinteni, amelyek bárki által könnyen hozzáférhető helyen, utcáról nyíló helyiségekben vannak berendezve s melyekről havonta legalább 300 beszélgetést kezdeményeznek. Az 50 beszélgetésen felüli beszélgetések után — a jelenlegi — kétszeres százalékos jóváírást csak ezeknél az állomásoknál kellene megadni.

A helyi beszélgetések 3 percen megállapított idejét mindaddig meg kellene szüntetni, míg automatikus gépberendezésünket az időegység leteltével a beszélgetések megszakítására be nem rendezik. Ha ugyanis a postahivatalokban 3 perc elteltével újabb 20 fillér bedobását követelik, mindenki más nyilvános állomáshoz fog menni s ezzel a postának kevesebb lesz a jövedéki bevétele.

Általában valamennyi távbeszélőállomás használatát állandóan és rendszeresen, tehát korlátozás nélkül meg kellene engedni. A posta üzleti érdeke ugyanis azt kívánja, hogy a meglévő távbeszélőberendezéseken minél nagyobb forgalom nyerjen lebonyolítást.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

12. *Utánvételes csomagot a címzett kérelmére meddig tarthat vissza a rendeltési hivatal?*

Legfeljebb 8—10 napig.

Az A. 3. Szab. 132. §. 2. pont első bekezdése szerint „a hivatalok a kézbesíthetetlen küldemény visszaküldését (csomagoknál a visszajelentést) bizonyos észszerű ideig elhalaszthatják, ha bizonyosra vehető, hogy ezalatt a küldemények kézbesítése sikerül, az esetleges fekbért megfizetik, vagy ha a címzett kéri a visszatartást, előre fizeti a fekbért és a küldemény tartalma várakozás közben nem romlik meg.“

Az idézett rendelkezés alapján tehát megvan a lehetőség arra, hogy a kézbesítőhivatal a címzett által az átvételre előírt határidő alatt át nem vett utánvételes csomagot a határidőn túl bizonyos észszerű ideig a címzett rendelkezésére tartsa. Ez az észszerű idő azonban legfeljebb 8—10 nap lehet, de semmiesetre sem 20—30 nap. Az ilyen hosszú raktározási idő ugyanis — a csomag ki nem váltása esetében — sokszor a feladó érdekét sértené. Pl. idényárunál (szalmakalap, báliruhaanyag stb.) a csomag tartalma a hosszú idő alatt elértéktelenedik, vagy a visszatartott árut a feladó idejében még eladhatta volna, esetleg jobban értékesíthette volna stb. stb.

Tekintettel tehát a feladó érdekeire, a küldeményeket az átvételre megadott határidőn túl hosszabb ideig, pl. 20—30 napig nem volna helyes visszatartani.

A csomagok visszajelentését szabályaink — csomagsérülés esetét kivéve — csak a feladó előzetes rendelkezése alapján engedik meg. Ezért e szabály megkerülését jelenti az a megoldás is, hogy a rendeltetési hivatal által a címzett kívánságára visszatartott csomagot a címzett költségére jelentse vissza s ilyen módon értesítse a feladót, hogy a csomagot a címzett rendelkezésére hány napig tartja vissza. Éppen ezért ezt az eljárást ott is, ahol az szokásba jött, be kell szüntetni. (Beküldött kérdés.)

13. *Ha a címzett az utánvétellel terhelt csomagot az első bemutatás alkalmával nem veszi át és újabb bemutatást kér, vissza kell-e azonnal jelenteni, ha a csomag visszajelentését a feladó kikötötte?*

Nem.

Az A. 1. Szab. 46. §. 2. d) pontja szerint a feladó előre kikötheti, hogy a kézbesítőhivatal a csomag kézbesíthetlensége esetében neki visszajelentést küldjön. E rendelkezés alapján tehát a kézbesítőhivatalnak a csomagot csak akkor kell visszajelentenie, ha kézbesíthetlenné válik.

A küldemények kézbesíthetlenségének eseteit viszont az A. 1. Szab. 96. §. 1. a)–g) pontja sorolja fel. Ezek közül az 1. b) pont kimondja, hogy a küldemény kézbesíthetlenné válik, ha a 72. §-ban megjelölt határidő alatt nem sikerül kézbesíteni vagy átvétetni.

Ha már most a címzett az első kézbesítéskor a neki bemutatott utánvételes csomag utánvételének kiizetését, illetőleg a csomag átvételét nem tagadja meg, hanem későbbi időpontban való fizetést, illetőleg átvételt ígér, a küldeményt még kézbesíthetlenné nem tekinthetjük, mert a 72. §. 1. a), illetőleg b) pontja alapján a csomag átvételére 7, illetőleg 14 nap áll a címzett rendelkezésére. Ilyen esetben tehát a csomagot csak az átvételi határidő után — tehát 7, illetőleg 14 nap elteltével — jelenthetjük vissza. (Beküldött kérdés.)

14. *Családi név változtatása esetében az érkező könyvelt küldemények kézbesítésénél*

a) *a névváltoztatást kell-e igazolni?*

b) *a régi családi névre érkezett küldemények átvételét milyen aláírással nyugtázza a címzett?*

ad a) Igen.

A névváltoztatást az engedélyezésre vonatkozó okirattal vagy hiteles másolatával az első alkalommal a kézbesítőhivatalban vagy a kézbesítő előtt kell igazolni. A kézbesítő a névváltoztatásra vonatkozó belügyminiszteri rendelet számát a kézbesítő-okiratra feljegyzi és hivatalának bejelenti. A kézbesítőhivatalok a bejelentett adatok alapján előjegyzést vezetnek, hogy a családi nevüket változtató címzettek a névváltoztatás igazolásának követelésével esetről-esetre ne zaklassák.

ad b) Az átvételt a címzett új családi nevével köteles elismerni. Ebben az esetben az eljárás ugyanaz, mint a cég címváltozásánál, amikor a régi cég címére érkező küldeményeket az új cég aláírására kézbesítjük (A. 1. Szab. 66. §. 7. b) pont). Az új névaláírás alkalmazásának jogszerűségét a névváltoztatási okirat igazolja (105.377/1934/IX—4. K. M. szám).

15. *Levélszekrény útján ajánlottként feladott 10 filléres bélyeggel bérmentesített 20 g-s levelet a hiányzó 60 fillér kétszeresével, vagy a hiányzó 60 fillér bérmentesítési díjjal és ezenfelül a díjszabásban esetleg megállapítandó külön díjjal terheljük-e meg mint portóval?*

A hiányzó 60 fillér kétszeresével, azaz 1 P 20 fillérrel.

Az A. 1. Szab. 40. §. 6. pont 1. bekezdése szerint „a levélszekrényben talált bérmentetlen vagy elégtelenül bérmentesített ajánlottként jelzett küldeményeket a posta nem adja vissza a feladónak bérmentesítésre, hanem ajánlottként kezeli s a hiányzó díjrészrel és az ahhoz csatlakozó pótdíjjal megterheli.“ A hiányzó díjhoz csatlakozó pótdíj kiszámítása ezeknél a küldeményeknél azonos az elégtelenül bérmentesített közönséges levelekre megállapított pótdíjjal, azaz a pótdíj egyenlő a hiányzó bérmentesítési díjjal. Tehát a portó végeredményben a hiányzó díj + a hiányzó díjjal azonos összegű pótdíj, ami más szóval a hiányzó díj kétszeresét jelenti.

Tévedés tehát azt hinni, hogy a bérmentetlen vagy az elégtelenül bérmentesített ajánlott levélpostai küldeményeknél egy mérsékeltőbb pótdíj volna megállapítva, mint pl. az üzleti válaszleveleknél és levelezőlapoknál.

Különben az Üzletszabályzat idézett pontjának végrehajtását tartalmazó A. 2. Szab. 23. §. 1. pont 2. bekezdése kifejezetten előírja, hogy a levélszekrényből kikerült bérmentetlen vagy elégtelenül bérmentesített „Ajánlva“ kikötéssel feladott leveleknei a hiányzó díjrész kétszeresét portóként kell a küldeményen kivetni. (Beküldött kérdés.)

16. *A nem egyéni névre érkező küldemények átvétele céljából az átvételi jogosultságot igazoló okirat alapján kiállított igazolványok díját csak egyszer — a kiállításakor — vagy pedig évenként kell fizetni?*

Csak egyszer, a kiállítás alkalmával.

Az A. 3. Szab. 105. §. 9. pontja kifejezetten megmondja, hogy az igazolvány kiállításáért a legkisebb súlyfokozatú helvi ajánlott levél díja esedékes. Arra vonatkozólag, hogy e díj évenként járna, sem az

Üzletszabályzatban, sem a Díjszabásban rendelkezést nem találunk.

A kiállításakor fizetett díj újból való szedéséről csak az igazolvány megsemmisülése, elkallódása, vagy lényeges megcsönkulása esetében lehet szó (A. 3. Szab. 105. §. 20. pont). (Beküldött kérdés.)

17. *Pénzeszsák lezárására szolgáló zárólapokat előre meg lehet-e írni?*

Igen, de lebélyegezni és aláírni nem szabad.

Az A. 2. Szab. 57. §. 16. pontja szerint „a zárólapot előzetesen — mintegy készletre — lebélyegezni vagy aláírni tilos; ezt csakis közvetlenül a zsák lezárása előtt szabad megtenni.“ E rendelkezés helyes értelmezése az, hogy a zárólapokon előzetesen csakis a lebélyegzés és az aláírás nem alkalmazható. Nem tiltja azonban a szabályzat a zárólapoknak előzetes megírását — a lebélyegzés és aláírás kivételével. Természetesen ez is csak ott engedhető meg, ahol nagy forgalom vagy idő hiánya miatt, mint pl. mozgópostarál a zárólapoknak közvetlenül a pénzeszsák lezárása előtt való megírása az indítást késleltethetné. (Beküldött kérdés.)

18. *Az utalvány-bevételi, illetőleg kifizetési naplót a hivatalvezető mikor írja alá, közvetlenül a kezelőnek való kiadás előtt egyenként, vagy pedig előre, hó végén a következő hónapra szükséges mennyiségben?*

Az A. 2. Szab. 46. §. 2. pontja szerint az utalvány-bevételi naplót „a hivatalvezető vagy az általa megbízott alkalmazott ívszámozva, lebélyegezve és kézjeggyel ellátva bocsátja a felvevő rendelkezésére és ellenőrzi, hogy csak az így megjelölt naplóívek legyenek forgalomban.“ Az utalványkifizetési naplók aláírásáról az A. 3. Szab. 95. §. 18. p. 2. bek. szól, de ez sem szabályozza az aláírás időpontját.

A biztonság érdeke azonban kívánatossá teszi, hogy a hivatalvezető (megbízottja) csak közvetlenül a felvevőnek való kiadás előtt írja alá a naplókat, illetőleg legfeljebb két-három ívnyi (egy-két napi szükségletnek megfelelő) készletet tartson — elzárva — készenlétben, és nagyobb mennyiségű aláírt nyomtatványt ne halmozzon. (Beküldött kérdés.)

JOGESETEK ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas juridiques et jurisprudence.

Jogi személy postamester felelőssége alkalmazottja által okozott kárért.

Ny....M.... és I.... r. t. bej. cég, g....-i postamesterré azzal a kötelezettséggel neveztetett ki, hogy a postahivatal szolgálatát szakképzett egyénnel tartozik végeztetni. A r. t. eleinte a hivatali teendőket saját szakképzett tisztviselőjével láttatta el, később azonban a postaigazgatóságtól egy postakiadó kirendelését kérte. A postakiadó kezelése folytán a hivatalnál hiányok merültek fel, melyeket a postamesteri szolgálati szabályzat alapján a postamester megtéríteni tartozott volna. Minthogy a postamester e kötelezettségének nem tett eleget, ellene a budapesti kir. törvényszéknél 2960 pengő 80 fillér tőke és jár. erejéig per tétetett folyamatba.

A budapesti kir. törvényszék a megtartott tárgyalás alapján a következő ítéletet hozta:

Kötelezi alperest, hogy fizessen felperesnek 2935 pengő 50 fillér, azaz Kettőezerkilencszázharmincöt pengő 50 fillér tőkét, ennek 1928. évi október hó 1. napjától járó 5% kamatát és 290 pengő, azaz Kettőszázkilencven pengő perköltséget 15 nap alatt.

Indokolás.

A perben nem volt vitás, de a..... kir. törvényszék B. II. 5.358/1928. sz. iratának és am. kir. postaigazgatóságtól beszerzett fegyelmi iratok tartalmából is megállapítható volt a következő tényállás:

Az alperes jogi személy felperesnek g.....-i postamestere volt; a postai szolgálatot alperes előbb H.... M....-al láttatta el, később mivel alkalmas embere nem volt, kérésére a felperes Cs.... J.... m. kir. postakiadót küldte ki a postai szolgálat ellátására, aki a postahivatal vezetését H.... M....-tól 1928. évi február hó 25-én vette át s 1928. évi augusztus 22-ig tartott hivatali működése alatt a kir. kincstár kárára több részletben összesen 2751 pengő 67 fillért részint készpénzen, részint bélyegeken elsikkasztott, amiért a kir. törvényszék bűnösségének megállapítása és megbüntetése mellett ennek a kárnak a megfizetésére kötelezte; felperesnek a kára megállapítását célzó vizsgálati eljárással 183 pengő 83 fillér költsége merül fel.

Felperes ezeknek az összegeknek s azoknak 1928. évi október hó 1-től járó évi 5% kamata iránt indított alperes ellen

keresetet; s hivatkozott a m. kir. postamesterek szolgálati szabályzatának 33. §-ra, melynek értelmében alperes — előadása szerint — a felmerült kárt megtéríteni köteles.

Alperes ellenkérelme az volt, hogy felperes keresetével utasíttassék el és a perköltség fizetésére köteleztessék.

A kir. törvényszék alperesnek azt a védekezést, hogy Cs.... J.... nem az ő, hanem a felperes alkalmazottja volt, alaptalannak tekintette, mert a keresethez csatolt és tartalmilag nem vitás kötelező nyilatkozat szerint alperest terhelte a postahivatal ellátásáról a gondoskodás, mert alperes beismerése szerint Cs.... J.... javadalmazásáról gondoskodott, végül, mert az a körülmény, hogy Cs.... J....-t a postaigazgatóság küldötte ki, az alkalmaztatási viszony elbírálása szempontjából súlytalan, figyelemmel arra, hogy ez a kiküldés alperes kérelmére történt.

A m. kir. postamesterek szolgálati szabályzata, melyet felperes ó/a. alatt becsatolt, 33. §-ában, amely §. alapján felperes alperesnek kártérítési felelősségét megállapítandónak tartja, a 2. bekezdésben a következőket tartalmazza:

„A postamester személyesen és vagyónilag felelős nemcsak a maga hivatalos működéséből, hanem alkalmazottainak (kiadó, hivatali kisegítő, kézbesítő, postakocsis stb.) cselekményéből vagy mulasztásából, úgyszintén kezelő helyiségben bármikor megfordult és a hivatal személyzetéhez nem tartozó egyének cselekményeiből folyóan a kincstárt ért károkért és azoknak megtérítésére köteles. E kártérítési kötelezettség nemcsak a szándékosan okozott, hanem a mulasztásból vagy gondatlanságból eredő károokra is kiterjed.“

Folytatólag a 3. bekezdésben pedig a következőket:

„Abban az esetben, ha az előjáró hatóság megállapítása szerint a postamestert a szakképzettséggel bíró kiadó cselekménye vagy mulasztása által okozott kár bekövetkezése körül, különösen a felügyelet és ellenőrzés kellő gyakorlása tekintetében vagy egyéb szempontból mulasztás vagy gondatlanság nem terheli, a kártérítési kötelezettség alól mentesítendő.“

Alperes a keresettel szemben további védekezésül a szabályzat 33. §-ának utóbbi bekezdésére való hivatkozással azt állította, hogy őt a Cs.... J.... kiadó cselekménye által okozott kár bekövetkezése körül, különösen a felügyelet és ellenőr-

zés kellő gyakorlása tekintetében vagy egyéb szempontból mulasztás vagy gondatlanság nem terheli.

A szabályzat 33. §-a 3. bekezdése szerint azonban a postamester csak abban az esetben mentesítendő a kártérítési kötelezettség alól, ha az előljáró hatóság azt a megállapítást teszi, hogy ő a szakképzettséggel bíró kiadó cselekménye vagy mulasztása által okozott kár bekövetkezése körül, különösen a felügyelet és ellenőrzés kellő gyakorlása tekintetében vagy egyéb szempontból mulasztás vagy gondatlanság nem terheli. A 33. §. 7. bekezdése értelmében azt, „hogy a postamester terheli-e vagyoni felelősség és kártérítési kötelezettség, úgyszintén a kár összegét is a postaigazgatóság (postavezérigazgatóság) állapítja meg; a 8. bekezdés értelmében pedig „az I. fokú határozat ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez lehet fellebbezni, akinek a kártérítés kérdésében hozott határozata végérvényes.“

A következő két bekezdés szerint végül: „a hivatalból megállapított kár és kárösszege, ha ezt a postamester készpénzben meg nem téríti, illetményéből vonatik le; ha a m. kir. posta a kártérítésre köteles egyéb vagyonából kíván kielégítést és erre az illető önként nem nyújt módot, a követelés bírói úton érvényesíthető.“

A m. kir. postamesternek szolgálati szabályzata 33. §-ának ismertetett tartalmának megfelelően a kir. törvényszéknek az volt a jogi álláspontja, hogy a postamester kártérítési kötelezettségének megállapítása általában véve s így abban az esetben is, ha a kárt szakképzettséggel bíró kiadó cselekménye vagy mulasztása okozta s az utóbbi esetben a határozat abban a kérdésben is, hogy mentesítendő-e a postamester a kártérítési kötelezettség alól arra való tekintettel, hogy őt a szakképzettséggel bíró kiadó cselekménye vagy mulasztása által okozott kár bekövetkezése körül, különösen a felügyelet és ellenőrzés kellő gyakorlása tekintetében vagy egyéb szempontból mulasztás vagy gondatlanság nem terheli, első fokon a postaigazgatóság, másod- és végső fokon — 15 nap alatt beadható fellebbezés esetén — a m. kir. kereskedelemügyi miniszter hatáskörébe, vagyis közigazgatási útra tartozik s bírói úton a követelés csak abban az esetben érvényesíthető, hogyha a m. kir. posta a kártérítésre köteles illetményein kívül annak egyéb vagyonából kíván kielégítést és arra az illető önként nem nyújt módot.

Minthogy jelen esetben a..... m. kir. postaigazgatóság 1928. évi szeptember hó 14-én 2—S—241/1928. szám alatt kelt határozatával nem találta mentesítendőnek a szolgálati szabályzat 33. §-ának 3. bekezdése értelmében alperest a Cs. J. cselekménye által okozott kára megtérítésének kötelezettsége alól, sőt megállapította, hogy mulasztást követett el azáltal, hogy túrta, hogy Cs. J. állomáshelyét gyakran és huzamosabb időre elhagyta s kártérítési kötelezettségét s egyúttal a kár összegét 2751 pengő 67 fillérben megállapította és alperest ennek az összegnek s 183 pengő 83 fillér vizsgálati költségnek befizetésére kötelezte és az alperes fellebbezésére a postaigazgatóságnak ezt a határozatát a felek egyező előadása szerint a m. kir. kereskedelemügyi miniszter helybenhagyta s ez a határozat a 33. §. 8. bekezdése értelmében végérvényes, a kir. törvényszék kifejtett jogi álláspontjánál fogva hatáskör hiányában mellőzte az alperes által kért döntést abban a kérdésben, hogy őt a 33. §. 3. bekezdése szerint gondatlanság terheli-e vagy sem.

Alperes továbbá azzal védekezett, hogy az 1928. évi július hó 25-én a felperes által foganatosított hivatalvizsgálat felületes és gondatlan volt s ez volt az oka annak, hogy ez alkalommal több sikkasztási eset, amely már ekkor megtörtént volt, nem állapított meg s ennek következtében a további sikkasztások nem voltak megelőzhetők, tehát felperes okot adott mulasztásával a sikkasztások elkövetésére.

A kir. törvényszék alperesnek ezt a védekezését alaptalannak találta, mert a vizsgálatot foganatosító postatitkár tanúnak a 11. sorsz. a. jegyzőkönyvben foglalt vallomása, továbbá a beszerzett fegyelmi iratoknak azt támogató adatai alapján tényként állapította meg, hogy Cs. J. az első vizsgálatot megelőző sikkasztásait oly módon követte el, hogy a postautalványra befizetett pénzt felvette, az utalványt ellátta bevételzési számmal és elküldötte a rendeltetési helyre, ahol azt kifizették, azonban a kezeihez befizetett pénzt nem vételezte be, úgy, hogy a vizsgálat alkalmával a sikkasztásra nem lehetett rájönni és a sikkasztások csak az utalványoknak és a kifizetési, valamint a befizetési lapoknak egy központi szerv által történt összehasonlítása által voltak megállapíthatók, ami huzamosabb időt vett igénybe, s a központi szerv által megállapított adatok az 1928. év július hó 25-iki vizsgálat alkalmával még nem állottak rendelkezésre.

Minthogy a m. kir. posta a kártérítés

kérdésében hozott végérvényes határozata alapján a megállapított kárt nem vonta le az alperes illetményéből, hanem annak egyéb vagyonából kívánt kielégítést s arra **alperes módot** nem nyújtott, a szolgálati szabályzat 33. §-a értelmében ily esetben helye lévén a követelés bírói úton való érvényesítésének a kir. törvényszék alperest 2757 pengő 67 fillér megállapított kárösszeg és az ennek megállapításával felperesnek okozott peres felek között összeszerüléssel nem vitás 183 pengő 83 fillér vizsgálati költség, mindössze 2935 pengő 50 fillér tőke és ennek 1928. évi október hó 1-től járó évi 5% kamatának s mint pervesztést a Pp. 425 §-a alapján a perköltségnek megfizetésére kötelezte.

Alperes az ítélet ellen fellebbezéssel élt és a budapesti kir. ítélőtábla a következő ítéletet hozta:

A kir. ítélőtábla az elsőbíróság ítéletét helybenhagyja és végrehajtás terhével kötelezi alperest, hogy felperesnek 15 nap alatt 100 pengő fellebbezési eljárási költséget is megfizessen.

Indokolás.

I. A tárgyalási jegyzőkönyv tanúsága szerint megidézték, de meg nem jelent alperes helyett a tanácselnök által felolvasott alperesi fellebbezési és a felperes által felolvasott felperesi ellenkérelem korlátain belül megtartott szóbeli tárgyaláson előadó bíró előadta az elsőbíróság megtámadott végítéletét annak indokaival együtt, valamint az elsőbíróság előtt lefolyt tárgyalás és bizonyítás felvétel eredményét.

Előadó bíró ismertette alperes fellebbezési kérelmének a 17. sorszámú írásos fellebbezésben foglalt indokait.

Felperes ellenkérelmének indokolásául hivatkozott az elsőbíróság előtt már előadottakra és csatolta az F/B. jelű alperes által aláírt nyilatkozatot.

Felperes a kir. ítélőtábla ama felhívására, hogy csatolja a B) jelű kötelező nyilatkozatban említett postamesteri tisztiszerződést, azt jelentette be, hogy ezt a szerződést meg nem kötötték, mert a postamesteri szolgálati szabályzata már elkészítés alatt állott, utóbb meg is jelent s alperes ekkor magát ennek a szabályzatnak, az F/B. jelű nyilatkozatban alávette.

A kir. ítélőtábla megkeresésére a m. kir. postavezérgazgatóság közölte a rendes hivatalvizsgálatra és a bevényvizsgálatra kért felvilágosító adatokat.

Alperes a március 11-iki tárgyaláson megjelent, és az F/B. jelű okirat alaki valódiságát beismerte.

II. A kir. ítélőtábla felhozott helyes indokaiból elfogadja az elsőbíróságnak az indokolás második és utolsóelőtti bekezdésében foglalt, valamint a m. kir. postamesteri szolgálati szabályzatának tartalmára és a kártérítés kérdésében hozott közigazgatási döntésre vonatkozó ténymegállapításait. Ezeket a kir. ítélőtábla még az alább következőkkel egészíti ki.

Cs.... J.... postakiadónak a közigazgatási vizsgálat során tett és részben B.... M.... küldöncnek és kézbesítőnek ugyan ennek az eljárásnak során tett vallomásával is támogatott, beismerő vallomása alapján tényként állapítja meg, a kir. ítélőtábla, hogy Cs.... J.... 1928. április és május havában a főpénztárból fokozatosan vett ki és használt a saját céljaira összegeket, úgy, hogy a tényleges hiány, mit jelentésében készpénz maradványnak tüntetett fel, 1928. június hó 5-ig fokozatosan 800—900 pengőre emelkedett, mikor is a hiányt az 1000 pengős B.... I....-féle utalvány összegével pótolta. A hiánynak ezen a módon történt pótlásáig a főpénztárba a pénz közé egy cédulát tett, mely a tényleges hiányt feltüntette. Továbbá, hogy Cs.... állomáshelyét hetenként kétszer elhagyta; hétközben csak éjjel volt távol. Szombaton mindég elutazott és csak hétfőn reggel érkezett vissza. Hétfőn egész nap aludt s ha pénzt hoztak feladás végett azt felvette s a feladóvevényt naplózás nélkül kiadta, az elszámolást másnapra halasztva. Azt is megtette, hogy a szombaton feladott pénzt elutazás miatt már nem naplózta, hétfőn pedig azért, mert álmos volt, úgy, hogy csak kedden írta be ezt a tételt a bevételi naplóba. Volt eset, hogy az esti zárlattal nem is várta be a hivatalos idő elteltét, azt előbb készítette el. B.... vallomása szerint pedig tény az, hogy Cs.... a vasárnapi zárlatokat, valamint a hétfő reggeli zárlatot is, melyek mindég üresek voltak, szombaton előre elkészítette s a zsákzárkulcsot és a betűzőt B.... küldöncre bizta. B.... az érkezett zárlatot felnyitotta, a közönséges anyagot szétesztotta, a könyvelt küldeményeket pedig Cs.... magánlakásába helyezte el.

.....postatitkárnak a..... postavezérgazgatósághoz tett 1928. augusztus 31-én kelt jelentése, a 16. sorszámú jegyzőkönyvben foglalt vallomása és a m. kir. postavezérgazgatóságnak értesítése alapján tényként állapítja meg a kir. ítélőtábla, hogy..... az 1928. július 25-ikén tartott rovincsolás alkalmával 15 pengő 79 fillér hiányt és húsz rendbeli kisebb kezelési szabálytalanságot állapított meg. Ekkor még nem volt birtokában annak az adatnak, hogy az utalványcsoport (központi szerv) a-i postahiva-

tal 1928. július havi postautalvány számadásában 1000 pengő kincstári követelést állapított meg azon az alapon, hogy a-i postahivatal bevételi naplójában a B.... I.... Budapest címre feladott 1000 pengő nem szerepelt,e hiány eredetének megállapítása végett 1928. augusztus 22-én és az azt követő napokon megrovancsolta a g.....-i postahivatalt, s részben a felek birtokában levő befizetési okmányok beszerzése (vevényvizsgálat), részben az utalvány csoporttól telefonon kért soronkívüli utalványszámadás — felülvizsgálat eredménye alapján még öt olyan tételt derített ki. A postahivatalok rendes vizsgálatát évenként csak egyszer kell és szokásos tartani.

Vevényvizsgálat alatt az értendő, hogy a vizsgálóbiztos a felek birtokában lévő befizetési okmányokat beszerzi, s ezek felhasználásával kémpróbaszerűen ellenőrzi, hogy a postahivatal bevételként elszámolta-e és a befizetés napján számolta-e el a befizetett összegeket. Ilyen vizsgálatokat a vizsgálóbiztos csak akkor tartozik tartani, ha a pénzkezelés terén gyanús körülmény merült fel, vagy konkrét felszólalás történt.

Alperes az F/B. alatti aláírásával átvette magát a m. kir. postamesternek szolgálati szabályzatának, amely szabályzat 6/a. alatt van a per irataihoz csatolva.

III. A felek jogviszonyában a 6/a. alatti szabályzat rendelkezései az irányadók, mert alperes magát annak alávetette.

Ennek a szabályzatnak az elsőbírói ítélet indokolásában ismertetett 33. §-a (a 6. és 8. bekezdésében) a kártérítés kérdését közigazgatási útra utasítja és csak arra az esetre állapítja meg (utolsó előtti bekezdésében), hogy a kárigény bírói úton érvényesítendő, ha a posta nem a postamester illetményeiből, hanem annak más vagyonaiból kíván kielégítést.

Az a kérdés döntendő tehát el, hogy azt a közigazgatási döntést, mely az alperes kártérítési kötelezettségét megállapítja, a kir. bíróságok felülbírálhatják-e.

Az idézett szabályzat 33. §. 6., 8—10. bekezdésének az a helyes értelme, hogy abban az esetben, ha a követelés bírói úton érvényesítendő (utolsó előtti bekezdés), a bíróság döntési joga a kárigény egészére terjed ki. Arra, hogy a kir. bíróságok jogköre csak alaki kérdések vizsgálatára, vagy éppen csak a végrehajtás kimondására lenne szorított, követhetné azért nem lehet, mert „a követelés bírói úton érvényesítendő” kijelentésnek a bírói jogkörbe való teljes átuta-

lás az értelme, ilyen értelemben használják azt általában a törvények.

A közigazgatási hatóságok kártérítési kötelezettséget megállapító határozata eltérő természete és jelentősége miatt nem eshetik a fegyelmi döntés fogalma alá sem, amelyeknél a tényállást a kir. bíróságok felül nem bírálhatják.

A kir. ítélőtábla ezért a kártérítés kérdésének egészét a tényállással együtt elbírálása, illetőleg felülbírálás tárgyává tette. De mert a felek jogviszonyát a 6/a. jelű okiratban foglaltak szabályozzák, az ebben megállapított rendelkezések alapul vételel.

A 6/a. alatti 33. §. 2. bekezdése szerint az általános szabály az, hogy a postamester a kincstárral szemben személyesen és vagyoniilag felelős alkalmazottnak — így kiadójának is — a cselekményeiből vagy mulasztásaiból, sőt némely idegenek cselekedeteiből eredő károkért is.

Ugyane §. harmadik bekezdése foglalja magában azt a kivételes rendelkezést, hogy a postamester a kártérítési kötelezettség alól mentesítendő, ha őt a kár bekövetkezése körül különösen a felügyelet és ellenőrzés kellő gyakorlása tekintetében, vagy egyéb szempontból mulasztás vagy gondatlanság nem terheli.

Vizsgálendő tehát az a kérdés, vajjon a kárnak felmerültét akár egészben, akár csak részben is a felperes mulasztása okozta-e és hogy terheli-e az alperest szándékosság vagy mulasztás.

A tényállás szerint a vevényvizsgálat tal kapcsolatos rovancsolásnak csak határozott felszólalás vagy a pénzkezelés terén észlelt gyanús körülmények esetében kell tartani, a rendes vizsgálatot pedig csak évenként egyszer.

Az évi rendes hivatali vizsgálatot 1928. július 25-én tehát öt hónappal azután tartották meg, hogy Cs.... hivatalát átvette. Az ekkor megállapított kisebb pénztárhiány kétségkívül nem tekinthető olyan gyanús körülménynek, ami behatóbb vizsgálatot kellő indokául szolgálhatott volna.

Minthogy a csak gyanú vagy felszólalás esetében tartandó vevényvizsgálat olyan körülményes és hosszadalmas eljárás, amely a postatisztviselőnek tekintélyét a közönség előtt kétségkívül csorbítja is, egyáltalán nem róható a hivatal vizsgálató biztos terhére az, hogy már az első alkalommal s kellő gyanúok felmerülte nélkül is, nem tartott ilyen vizsgálatot. Vevényvizsgálat nélkül pedig, a rendes vizsgálat során azt megállapítani, hogy van-e kár, de bevételként el nem nap-

lózott tételek, a tényállás szerint nem lehetett.

Mint hogy pedig a postaigazgatóság augusztus hóban már épen azért tartatott szigorú és beható vizsgálatot, mert az utalvány csoport felderített egy bevételi naplóba fel nem vett tételt és nincs adat a perben arra, hogy a postaigazgatóság ennek tudomására jutása után késlekedett, vagy haladéktalanul járt volna el; nyilvánvaló, hogy felperes részéről mulasztás vagy gondatlanság egyáltalában nem állapítható meg. De abban a tekintetben sem állapítható meg az, hogy felperes gondatlanul járt volna el, hogy éppen Cs....-t küldötte alpereshez postakiadóknak, mert azt sem lehetett megállapítani, hogy Cs.... azelőtt is megbízhatatlan lett volna, ellene előzőleg bármiféle gyanú merült volna fel.

Az alperes javára mérlegelendő ugyan az a körülmény, hogy Cs....-t a felperes küldte neki, ez azonban egymagában még nem szolgálhat mentségére abban a kérdésben, hogy alperest a felügyelet és ellenőrzés terén terheli-e mulasztás.

Cs.... J.... beismerő vallomásából az derül ki, hogy 1928. április és május hónapokban a jelentett készpénz maradvány nem egyezett a főpénztár pénzállományával, mert onnan tényleg hiányzott pénz.

Ezekben a hónapokban tehát, ha alperes az ott nála működő postakiadót csak annyiban ellenőrizte volna, hogy egyezik-e főpénztárállománya a jelentett készpénzmaradvánnyal, a hiányt minden szakképzettség nélkül is kideríthette volna.

Alperes arról tudott, hogy Cs.... vasárnaponként nincs állomáshelyén, ezen a napon tehát nem teljesít szolgáltatást. Azt pedig alperesnek észlelni kellett, hogy a postakiadó hétfőn egész nap alszik, csak

egy-egy ténykedés elvégzésére jön elő, szolgálatát tehát két napon át vagy nem, vagy nem úgy teljesíti, ahogyan azt kellett volna. Annak az életmódnak, amit Cs.... beismerése szerint folytatott, ilyen körülményekből kétség kívül voltak felismerhető jelenségei. Olyan kisebb helyen, mint G..... ez az életmód titokban nyilván nem is maradhatott.

Joggal hozza fel tehát a.....postaigazgatóság alperes terhére azt, hogy nem tett jelentést arról, hogy a postakiadó nem látja el rendesen szolgálatát, székhelyéről gyakran eltávozik, mert ilyen jelentés kétséggel kívül arra indította volna a postaigazgatóságot, hogy Cs.... működését fokozott, a rendesnél nagyobb mértékben ellenőrizze és őt hivatali kötelességének pontos teljesítésére szorítsa, amivel költséges elutazásait megakadályozta, vagy legalább gátolta volna.

Alperes tehát az ellenőrzést, különösen a felügyeletet nem gyakorolta olyan mértékben, hogy azt lehetne megállapítani, hogy őt gondatlanság nem terheli.

Ennek híján pedig nem tarthat igényt arra, hogy a bíróság vele szemben a szabályzat kivételes intézkedését alkalmazza s ne az általánosat, mely a kárért való felelősséget teszi szabállyá.

Mint hogy pedig a kár összegszerű helyességét alperes kétségbe vonni nem kívánta, a kir. ítélőtábla az elsőbíróság marasztaló végítéletét a fenti indokokból helybenhagyta.

Alperes fellebbezése ilyként nem volt sikeres s ezért az azzal felperesnek okozott fellebbezési eljárási költség megfizetésében is az alperes volt marasztalendő. (Pp. 508.).

Közli: Dr. Tajthy József.

Forgalom és munkaegységek.

A Magyar Posta 1934. évi 2. számában közzétett ismertetés kapcsán a m. kir. posta 1934. évi január havi forgalmát és

az annak lebonyolításánál a postaszemélyzete által végzett munkát az alábbi táblázatokban szemléltetjük:

I.

A m. kir. posta 1934 január havi forgalma.

a) Posta										
Megnevezés	Év	Hó	Ajánlott küldemények	Értéklevelek és érték- dobozok	Betét, kézi és sommás csomagok	Posta- utalványok		Postatakarék és csekk be- és kifizetések		
			darabszáma ezrekben			darab- száma ezrek- ben	összege ezer pengőben	darab- száma ezrek- ben	összege ezer pengőben	
Feladás	1933 1934	I.	733 701	38 37	644 671	732 697	65.659 50.666	1.357 1.581	120.713 124.865	
1933. I. havá- hoz képest 1934. I. hóban	több + kevesebb -	%	— 32 4.4	— 1 2.6	27 — 4.2	— 35 4.8	— 14.993 22.8	224 — 16.5	4.152 — 3.4	
Kézbesítés	1933 1934	I.	758 732	40 40	648 678	746 762	56.512 54.227	293 317	44.707 47.029	
1933. I. havá- hoz képest 1934. I. hóban	több + kevesebb -	%	— 26 3.4	— — —	30 — 4.6	16 — 2.1	— 2.285 4.0	24 — 8.2	2.322 — 5.2	
		b) Táviró		c) Távbeszélő*)				d) Rádió		
Év	Hó	Fel- adott	Kéz- besi- tett	Köz- pon- tok	Állomások (főállomások, fővezetékck)	Kezde- ménye- zett	ÉRke- zett	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben	Szórakoztató rádióvevő beren- dezések száma	
		táviratok darabszáma ezrekben				száma				távolsági beszélgeté- sek száma ezrekben
1933 1934	I.	137 129	199 191	1.458 1.473	78.788 78.247	260 257	252 249	9.951 9.991	325.099 330.809	
1933. I. havá- hoz képest 1934. I. hóban	több + kevesebb -	%	— 8 5.8	— 8 4.0	15 — 1.0	— 541 0.7	— 3 1.1	— 3 1.2	40 — 0.4	5.710 — 1.7

*) A távbeszélőre vonatkozó adatok részletezése:

A budapesti egységes hálózatban ¹⁾							Vidéken				
Év	Hó	Köz- pon- tok	Allo- mások	Kez- demé- nyez- zett	ÉRke- zett	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben	Falurend- szerű és 100-nál több		100-nál kevesebb		
				távolsági beszélgeté- sek száma ezrekben			előfizetővel bíró központok	előfizetővel bíró központok	előfizetővel bíró központok	előfizetővel bíró központok	
		száma		száma		szá- ma	állomá- sainak száma	szá- ma	állomá- sainak száma		
1933 1934	I.	18 18	49.230 49.779	83 85	78 77	8.910 8.939	79 80	17.118 16.281	1.361 1.375	12.439 12.187	
1933. I. havá- hoz képest 1934. I. hóban	több + kevesebb -	%	— — —	549 — 1.1	2 — 2.4	— 1 1.3	29 — 0.3	1 — 1.3	— 837 4.9	14 — 1.0	— 252 2.0

1) Budapest, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestujhely, Rákospalota, Ujpest

II.

A m. kir. posta személyzete által 1934. január havában feldolgozott munkaegységek.

Munkaegységek	Év	Hó	Munkaegységek száma ezekben					1933. I. havához képest 1934. I. hóban hány %-kal több vagy kevesebb*)				
			posta	táv-író	távbeszélő	rádió	összesen	posta	táv-író	távbeszélő	rádió	összesen
megoszlása	1933	I.	15.805	1.760	6.916	910	25.391					
	1934	I.	16.215	1.685	6.468	926	25.294	+2.6	-4.3	-6.5	+1.7	-0.4
Budapesten	1933	I.	6.512	733	4.349	321	11.915					
	1934	I.	6.740	702	3.933	425	11.700	+3.5	-4.2	-9.6	+1.2	-1.8
Vidéken	1933	I.	9.293	1.027	2.567	589	13.476					
	1934	I.	9.475	983	2.535	601	13.594	+2.0	-4.3	-1.2	+2.0	+0.9
Kincstári hivataloknál	1933	I.	10.394	1.230	5.902	572	18.098					
	1934	I.	10.475	1.173	5.464	590	17.702	+0.8	-4.4	-5.7	+3.1	-2.2
Postamesteri hivataloknál	1933	I.	5.211	518	1.002	338	7.069					
	1934	I.	5.534	499	990	336	7.359	+6.2	-3.7	-1.2	-0.6	+4.1
Postaügynökségeknél	1933	I.	200	12	12	—	224					
	1934	I.	206	13	14	—	233	+3.1	+10.8	+11.5	—	+4.0

*) A % a munkaegységek pontos (ki nem kerekített) számának viszonyát jelzi.

Az 1933. év január havához viszonyítva 1934. január hónapban a távbeszélő forgalom csökkenése nem áll arányban a feldolgozott távbeszélő munkaegységek csökkenésével. Ennek magyarázata, hogy az automatizálásra történt átmenettel kapcsolatban Budapesten számlált helyi beszélgetésenként 1933. január hónapban 0.40, míg 1934. január hónapban már csak 0.35 munkaegység volt felszámítható. Ha mind a két hónap forgalmát az utóbbi értékkel számítjuk, akkor az 1934. január havi távbeszélő munkaegységek száma — az előző év ugyanazon havához képest — nem 447.929 munkaegységgel (6.5%-kal), hanem csak 17.187 munkaegységgel (0.27%-kal) csökkent.

A távbeszélő munkaegységeket illetően még megemlítjük, hogy munkaegységgel csak a posta kezelő személyzete által végzett munkát mérjük, tehát az önműködő gépi berendezésre átalakított budapesti, debreceni, pécsi és szegedi, valamint a falurendszerű 13 kisebb vidéki távbeszélőhálózatban kézierő helyett gépierővel végzett kapcsolási munka a II. sz. táblázatban kifejezésre nem jut. Az 1934. január havi távbeszélőforgalom lebonyolításánál gépierővel végzett kapcsolási munka megfelel 3.920.003 kézierővel feldolgozott munkaegységnek, vagyis az automatizálás következtében a kapcsoló személyzet munkája ennyivel lett kevesebb.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Andorra.

Andorra köztársaságnak kereken 7.000 lakója 34 községben és 6 városkában lakik: Andorra, Canilla, Encam, Marana, Ordino és St. Julian. Ebben a hat városkában most mind a spanyol, mind pedig a francia postaigazgatás tart fenn hivatalokat. Régebben

a Spanyolországba szülő vagy rajta átszállított küldeményeket spanyol levélbélyegekkel kellett bérmentesíteni, míg a francia posta által továbbított levelekre francia bélyeget kellett ragasztani. 1928-ban azután a spanyol igazgatás Andorra részére külön bélyegsorozat kibocsátását határozta el. Kezdetben spanyol bélyegeket láttak el

„Correos Andorra“ felülnyomással; majd 1929-ben spanyol értékjelzéssel és „Andorra“ felírással ellátott bélyegek következtek, melyeket különböző építmények (város háza, templomok, stb.) képei díszítenek.

A francia postaigazgatás az 1929-i londoni postakongresszuson jelentette be, hogy Andorrában postahivatalokat szándékozik felállítani. A tervet azonban csak a spanyol forradalom kitörése után valósította meg. 1931 június közepén megjelentek az első francia bélyegek „Andorre“ felülnyomással; 1932 júniusában pedig hosszú sorozatot adott ki a francia igazgatás francia értékjelzéssel. Az új bélyegeket már a kies köztársaság tájképei díszítik és „Vallées d'Andorre“ felírással vannak ellátva. (P. N. 1933 : 48.) (Kovács)

Anglia.

Brit-Kolumbia helyettes kormányzója 1933 augusztus hó 23-án csomagot küldött Kenya brit-keletafrikai gyarmat kormányzójának. Ez a csomag a kereken 18.000 kilométeres utat 13 nap alatt tette meg. Mint különösen említésre méltó dolgot, érdemes megfigyelni, mint dolgozott össze a szárazföldi, tengeri és légiforgalom, hogy ez a rendkívül rövid továbbítási idő elérhető legyen. A küldemény Vancouverben augusztus hó 23-án került feladásra. Seattleig vasúton továbbították. Innen a Csendes Óceán partja mentén San-Franciskóig légi postával ment, honnan a transzkontinentális vonalon azonnal Newyorkba küldték, hol augusztus hó 25-én az „Európa“ gőzös a többi Afrikába szóló küldeménnyel együtt átvette. Augusztus 28-ról 29-ére virradó éjjel indították útnak a fedélzetről a postát szállító katapult-repülőgépet, mely még elérte 30-án Londonban a Fokvárosba induló légi járatot, és már szeptember 5-én, tehát 13 napos utazás után, Nairobiban kézbesítették. (P. N. 1934 : 1.) (Kovács)

Reformintézkedések az angol postán.

Az angol postakezelésben egész sor újítás van végrehajtás alatt, még több tervbe véve, mely körülmény arról tanuskodik, hogy az angol postaminiszter (Postmaster General), Sir Kingsley Wood, a vezetése alatt álló intézményt igen magas fokra akarja emelni. Ezt mutatják a nemrég véghezvitt személyi változtatások is. Az angol posta eddig lemagasabb állású közgazgatói tisztviselőjének előléptetés mellett való áthelyezése és a másodtitkár küszöbön álló nyugdíjazása által felszabadult a két legjelentősebb hely a brit posta vezetőségében. A két állás elnevezésének egyidejűleg „vezérigazgató“-ra, illetőleg „helyettes vezérigazgató“-ra való változtatása arra vall,

hogy ennek a személyi változásnak nagy szervezési jelentősége van. Jellemző, hogy mindkét helyet viszonylag fiatal erővel töltik be: vezérigazgató lesz a mindössze 42 éves Colonel Banks, helyettes vezérigazgató pedig az 50 éves T. R. Gardiner. Különösen nagy jelentőségű, hogy mindkét ki nevezett a tényleges postaszolgálatból emelkedett magas méltóságára, amely tény erős serkentő hatással van a személyzetre, mert a tisztviselők látják, hogy megfelelő teljesítmény nyújtása mellett az elérhető legmagasabb állások is megnyílnak előttük.

Említésre méltó újítás egy új hivatalos szerv felállítása, minek feladata az összeköttetést egyrészt a posta, másrészt az üzleti élet és a nagy nyilvánosság között fenntartani. Áprilisra tervezik egy hasonló munkakörű társhivatal felállítását (Functional Post Office Board).

Igen érdekes a Postmaster General, Sir Kingsley Wood jelentése az angol posta 1933 március 31-ével záruló üzemi évről. Eszerint ez az év valóságos „rekordév“ volt, mely több mint 11 millió fontsterling tiszta jövedelmet hozott, kereken 400.000 fonttal többet, mint a megelőző. Ennek a fölöslegnek nagyobb része a postán át folyt be; a távbeszélő bevételei kevéssel haladták túl a kiadásokat, míg a táviró ráfizetéssel dolgozott.

A most kezdődő év az angol posta pénzügyeibe, illetőleg a jövedelem kezelésébe igen fontos újítást hozott. Eddig a felesleget az utolsó pennyig a pénzügyminisztérium rendelkezésére kellett bocsátani. Természetesen ez a méltánytalan és hátrányos intézkedés postai vezető-körökben rendkívüli visszatetszést keltett. Az 1934. évben az angol posta első ízben fordítja közvetlenül saját céljaira a kimutatott nyereség bizonyos hányadát.

Különös figyelmet szentel a vezetőség a távbeszélő fellendítésének. Hatalmas toborzó hadjárat indul a sajtó és a propaganda legmodernebb fegyvereinek felhasználásával, amitől az előfizetők számának jelentős fellendülését várják, annál is inkább, mert a díjszabás áprilistól fogva a kisforgasztók részére rendkívül kedvezményes tételeket állapít meg. A távbeszélő állomások száma a múlt évben 78.927-tel gyarapodott, az 1932. évi 65.577-tel szemben. Állandóan folynak a nagy távolságokat áthidaló közvetlen távbeszélő összeköttetések létesítésére irányuló munkálatok is. Valószínűleg még az év vége előtt megnyílik a közvetlen angol—japán távbeszélő forgalom. (D. Pz. 1934 : 2.) (Kovács)

Északamerikai Egyesült-Allamok.

Indiántörténetek postabélyegeken. Tíz hétig tartó kockázatos vitorlázás után léptek az első fehérek az ismeretlen szárazföldre. Az első emberek, akik csodálkozó szemeik elé bukkannak, vörösbőrűek, élesmetszésű, merész arckifejezéssel, fejükön és testükön tarka tolldísszel. Két világ nézett itt farkasszemet: Kolumbus és spanyol útitársai először találkoztak Amerika őslakóival, az indiánokkal.

Ezt a nagy történelmi és romantikus pillanatot örökítette meg levélbélyegein 400 évvel később Délamerika északi részében Venezuela állam, amelynek területén kellett Kolumbusnak az újonnan felfedezett kontinensre lépnie. A bélyeg rajza azt a jelenetet mutatja, amikor a spanyolok a végre elért új ország földjén örömittasan és hálás szívvel állítják fel a kereszténységet és a fehér faj kultúráját jelképező keresztet, mialatt a háttérben néhány vörösbőrű féltéken és tétovázva nézi a „sápadtarcokat“, akikről még nem tudják, hogy barátnak, ellenségnek vagy éppen istenségeknek tartás-e őket. A vörösöket a spanyolok egyszerűen „indios“-nak nevezték, abban a hitben, hogy az Indiába vezető új utat fedezték fel.

Az Egyesült-Allamok 1893-i szép Kolumbus-sorozata a fehér és a vörösbőrű faj első történelmi találkozását ábrázolja. Az 1 cent értékjelzésű bélyeg középrajza azt a híres jelenetet ábrázolja, amikor Kolumbus 1492 október 12-én hajójáról megpillantja az Újvilágot, melynek jelképes képviselői: ülő indián férfi tolldíszben és indián asszony gyermekével a nálmák alatt, a középrajz két oldalán foglalnak helyet. Hihetetlen felfedezése kézzelfogható bizonyítása céljából Kolumbus 30 indiánt vitt bába Európába és Barcelonában a spanyol királyi palotában bemutatta őket, amint ezt a sorozat 10 és 15 centes bélyegein láthatjuk. Különös látványt nyújthattak a féltelmetlen vörösbőrűek a gazdagon felcicomázott udvaroncok között.

Egészen természetes, hogy az az amerikai állam, melynek területén egykor a legnagyobb indián vadászmezők feküdtek (Egyesült-Allamok), leggyakrabban újítja fel az őslakók emlékezetét levélbélyegein. Ez a kegyeletes örökös a történelmi múlt felett annál inkább örvendős, mert az egykor milliókat számláló büszke vörös faj a legújabb becslések szerint ma már Észak-amerikában mindössze 375.000 főre olvadt le. A régen letűnt indián hőskorra emlékeztet egy 1898-ból származó bélyegkép, mely híres festmény reprodukciója. Ezen Jacques Marquette francia jezsuita atyát látjuk, a

Missisipi nagy kutatóját és felfedezőjét, amint indiánok által hajtott csónakon utazik a „folyamok atyja“ hátán, megtéríteni igyekeztvén a bennszülött néptörzseket. Hogy később nem mindig folyt le ilyen békésen a fehérek és vörösök közti érintkezés, arra egy másik bélyegen lévő ábrázolás enged következtetni: a fehér telepesek ponyvás szekereinek hosszú sorát fegyveres katonák kísérik, védve az ellenséges indulatú indiánok támadása ellen. A döntő győzelmet a vörösbőrűek felett Wavne tábornok aratta az ohioi Fadóntés mellett 1794-ben. Ez a győzelem örökre megpecsételte az indiánok sorsát. A nevezetes eseményt emlékbélyeggel ünnepelték, mely között egy győztes tábornokot ábrázolja, jobbján egy indiánnal, míg baloldalán egy trapver áll, ahogy akkoriban a törvető prémvadászokat nevezték. A csatateret Fadóntésnek azért nevezték el, mert a harcoló indiánok ki-döntött óriási fatörzseket használtak itt fedezéknek.

Az Egyesült-Allamok két indián hírséget is megörökített bélyegein. A ma már igen ritka és értékes amerikai hírlapbélyegek között van két értékfokozat: 60 és 100 dolláros, melyeken bátor tekintetű, fiatal indián leányt csodálhatunk meg. Fa alatt áll, saját idejében bizonyára igen modern bőr- és tollruhácskájában, és gyümölcsöt szakít, míg a háttérben szülőfalujának egyik wigwamja látszik. A leány az indián mondavilág egyik alakja: *Minnehaha* (Nevető víz), a nagy indián mondahős: *Hiawatha* élettársa. A hagyomány szerint Hiawatha tanította meg véreit a halászat, vadászat és a képírás művészetére, majd az egyik törzset rábirta a fehérekkel való békekötésre, amint azt az északamerikai költő: Longfellow, svönyörű hőskölteményében (*The song of Hiawatha*) olv. szépen megénekli. A másik, bélyegen megörökített híres vörösbőrű szintén nő: *Pocahontas*, mégpedig középkori európai öltözetben. Ez az indián leány John Smith angol kutatót, a virginiai Jamestown alapítóját ismételtelen megmentette a kínzókarón való kivégzéstől. Később egy másik angol, John Rolffet kísérte útjain, mint ennek felesége. Az első vörösbőrű nő volt, aki önként lépett Európa földjére. Itt is halt meg 1617-ben. 22 éves korában. Emlékét 1907-ben kiadott 5 centes bélyeg őrzi.

Van azután az Egyesült-Allamok bélyegei között még egy (1922-ben adták ki), mely indiánfőnök fejét ábrázolja pompás hullámozó sástolldísszel. A „Nagy Medve“, aki a képhez modellt állott, ugyanolyan büszkén és merészen tekint sasszemeivel,

amint May Károlynak sok fiatal olvasója a nemes Winnetout képzele.

Az Újvilág más bélyegei az indiánok szabad vadászéletéből mesélnek egyet-mást. A végtelen prérin legszívesebben űzött kedvtelésük volt a bölényvadászat. Az U. S. A. egyik bélyegén a vörös vadász vad galoppban űzi zsákmányát, a hatalmas bölényt. Honduras, Francia-Guyana, Salvador és más államok bélyegein sokszor látnak indiánokat kezükben íjjal és nyilakkal, mely a tomahawkkal együtt fő fegyverük volt. Hogy a természet e kedves gyermekeit mily biztos kézzel, éles szemmel áldotta meg, arról egy 1931-i kiadású brit-guyanai bélyeg nyújt fogalmat. Ez a bélyeg indián lövészt mutat, aki kifeszített íjjal figyelve áll a folyóparton, hogy halakat lőjjön! Egyáltalán a vörös férfiak a nedves elccmmel a legbensőbb barátságban éltek, amint azt Francia Guyana bélyegein láthatjuk, hol a törékeny kanuban a legveszélyesebb vízeséseken is könnyedén siklanak át.

Indián nyomokra bukkanunk Salvador és a Dominikánus Köztársaság bélyegein is, mely államok postaigazgatásai az Egyesült-Államokéihoz hasonlóan a spanyol felfedezők és az indiánok első találkozásának emlékeit elevenítik fel.

Guatemala és Martinique csinos indián leányok toll- és kaovládisszal ékesített fejét használják fel bélyegeik díszítésére. Az irokézek, huronok, dakoták, stb. faragóművészetét azzal ismerte el a kanadai posta, hogy bélyegeit különös, gazdag faragású totemek képeivel ékesítette. Faoszlopok ezek, melyeket az indiánok egykor a gonosz szellemek ellen, vagy síremléknek állítottak. Hogy a „Kanada” szó maga is az indiánoktól ered és körülbelül annyit jelent, mint település, azt csak mellékesen jegyezzük meg.

Sokkal régiebb és hasonlíthatatlanul magasabb kultúrájú őslakókat ismerhet meg a gyűjtő, ha albumának közép- és délamerikai lapjait üti fel. Az aztékokról, a régi Mexikónak e magas műveltségű lakóiról mesél ennek az államnak néhány bélyege. Teotihuacan hatalmas nappiramisa a mai napig is sértetlenül áll. Egész felépítése és számos díszítő faragványa büszkén hirdeti alkotóinak fejlett építészeti és szobrászati képzettségét. Még 1521-ben a spanyol hódítók Cortez Ferdinánd idejében, aki csaknem teljesen megsemmisítette az azték kultúrát, egyike volt ez a — bélyegen is ábrázolt — hatalmas építmény azoknak az áldozati helyeknek, melyeket Eduard Stucken „Fehér istenek” című nagy művéből ismerünk. Az azték főisten, akinek neve a nem

egykönnyen kimondható Huitzilopochtli volt, szintén megjelenik előttünk antik kőfaragásban az 1924-i kiadású mexikói forradalmi bélyegeken. Az aztékek utolsó uralkodójának, a bátor Guatemonak, aki elkeseredett, szívós, de eredménytelen ellenállást fejtett ki népével együtt a spanyolokkal szemben, szintén emléket állított bélyegein Mexikó. Ennek az országnak másik kultúrépe a mayák voltak, akik még az aztékek előtt éltek Mexikó és Guatemala területén. Rájuk emlékeztet annak az ősrégi, hieroglifekkel telerótt kőoszlopnak a képe, mely szintén Mexikó egyik bélyegét ékesíti.

Érthető, hogy a mexikóiak a kegyetlen Cortez emlékének nem szenteltek bélyeget. A peruiak ellenben emberségesebb indulatú hódítójukat, Pizarrot már a posta útján is igyekeztek megörökíteni. Ugyanebben a sorozatban és később is többször bélyegre került a nagy uralkodó, Manco Capac képe, aki 1000 körül alapította Peru területén az óriási és magas műveltségű inka birodalmat. A birodalom egyike volt a legrégebb szocialista államformájú országoknak; az ország az egész nép közös birtoka volt. Az inkák kultúrájáról tanuskodik — bélyegen is — a kőbe faragott istenkép és Tiahuanacu híres napkapuja.

Ezzel be is fejezhetjük néprajzi kirándulásunkat a regényes multba és becsukjuk bélyegalbumunkat. Az indiánok aranykora már rég elmúlt. Az egykor hatalmas törzsek csekély maradékának napjai is megvannak számlálva. A nagyvilág sokoldalú tükre, tarka prizmjája: a levélbélyeg iránt hálásnak kell lennünk, mert egy-egy darab színes indián romantikát azon az időn túl is megőriz, amikor már az utolsó mohikán, apacs, vagy sziú is a nagy Manitu örök vadászmezőire költözött. (D. V. Z. 1934: 13.)
(Kovács)

Franciaország.

A magasabb tisztviselők kiképzése a francia postaigazgatóságnál. A francia posta szakoktatási rendszerét általánosságban már ismertettük a Magyar Posta II. évfolyamának 7. számában (48. oldal „Szakoktatás rendszere a francia postaintézetnél” k. j.), tekintettel azonban arra, hogy a jogász-mérnök egyesület a posta jogász és mérnök tisztviselő karának mikénti kiegészítésére és továbbképzésére vonatkozó javaslattal foglalkozik, nem lesz talán érdektelen ismertetni e kérdéseknek francia megoldási módját a T. F. T. 20. évfolyama 2. számának a nyomán, ahol azokkal Lang A. postatanácsos részletesen foglalkozik.

Mivel a közigazgatási és műszaki (mérnök) tisztviselők felvétele, előképzése stb.

tekintetében igen jelentős különbségek vannak, a két karra vonatkozó adatokat a jobb áttekinthetőség kedvéért külön csoportosítjuk.

I. Közigazgatási kar.

A francia posta tisztviselői kara úgy egészül ki, hogy a felvételi vizsga letétele után évente kb. 1000 alkalmazottat vesznek fel, amelynél a kívánalmak nem haladják meg a „felsőbb elemi iskola” tananyagát. Az ily módon felvett alkalmazott — kezelési tisztviselő — előtt nyitva áll az előhaladás útja a legmagasabb igazgatási munkahelyekig. A kezelési munkahelyeken való előhaladást ezúttal figyelmen kívül hagyva, a szorosabban vett közigazgatási szolgálatban való pályafutásnak két módja van:

a) Az igazgatási szolgálat útján való emelkedés.

Az előbbiek szerint felvett tisztviselők legalább öt évi kezelési szolgálat után pályázhatnak hivatalnokként az igazgatóságokhoz vagy a minisztériumba való beosztásra, amely beosztásokkal az igazgatási szolgálat tulajdonképpen kezdődik. A beosztást felvételi vizsga révén lehet elérni. Évente kb. ötvenen nyernek ilyen beosztást. A válogatás tehát igen szigorú, mert a közigazgatási szolgálatnak ezt a legalacsonyabb fokát is a kezelési tisztviselőknek csak mintegy 5%-a érheti el.

Az ellenőri, előadói, hivatalfőnöki, osztályfőnöki és egyéb vezető állások elnyerése is fokozatos követelményű válogató vizsgák letétele útján lehetséges, meghatározott korhatárokon belül.

b) A posta és távirda főiskolát végzetek emelkedése.

Az előhaladás a fent leírt úton bár lehetséges, de a kiváló tisztviselők számára is nehéz és lassú. Jelentékenyen meggyorsítja és megkönnyíti az előhaladást azonban a főiskola elvégzése. Az előléptetéshez egyébként megkívánt vizsgák letétele alól a főiskola végzett hallgatói mentesülnek. Szolgálati időben is az oklevél osztályzata szerint 2½— vagy 3 évet nyernek a főiskola hallgatói.

A főiskolára való felvételre meghatározott szolgálati idővel rendelkező, a szolgálatban bevált hivatalnokok, felvételi vizsgára való jelentkezéssel pályázhatnak. A felvétel nincs életkorhoz kötve.

II. Műszaki kar.

Amíg a közigazgatási kar pótlását a maga teljes egészében a kezelési tisztviselők közül nyeri, addig a mérnök tisztviselők csak kivételesen kerülnek ki a kezelésiek közül, s általában a műegyetemről jutnak a posta és távirda főiskola mérnöki szak-

osztályára és így átugorják az alsóbb rangosztályokat. A műszaki szolgálat magasabb beosztásai azonban mindenképpen csak a főiskola elvégzése révén érhetőek el.

A műegyetemen oklevelet nyert mérnökök felvételi vizsga nélkül, a nem oklevelés mérnökök és postatisztviselők felvételi vizsga letételével kerülhetnek a főiskola mérnöki szakosztályára. Amíg azonban a főiskola első, közigazgatási osztályára való felvételhez a francia középiskola (7 osztály) anyagának ismerete elegendő, addig a második, mérnöki osztályára való felvételhez ez nem kielégítő. Ehhez a jelölteknek legalább két évi matematika-fizikai tanulmányt kell végezniük felsőbb iskolán és egyetemen.

A francia postaigazgatás súlyt helyezvén arra, hogy szorgalmas és törekvő postatisztviselők is elérhessék a magasabb műszaki állásokat, megkönnyíti ilyen tanulmányoknak az elvégzését. Ugyanis az alkalmazottak már egy évi szolgálat után sikeres felvételi vizsga esetén egy évi fizetéses szabadságot kapnak és olyan városba helyeztetnek, ahol tanulmányaikat megkezdhetik. Ha az első évi tanulmány valamely főiskolán sikerrel járt, akkor az előkészítő tanulmányoknak a párisi egyetemen való folytatására még egy évi fizetéses szabadságot adnak.

A posta és táviro főiskola tanterve és vizsgálói.

Az írásbeli és szóbeli felvételi vizsga tárgyait az első szakosztályra nézve az 1. táblázat tünteti fel, az írásbeli feladatok elvégzésére rendelkezésre álló idővel együtt. Főtárgyak: Postaszolgálat, távbeszélőtechnika, mennyiségtan és fizika. A sikeres írásbeli vizsgához szükséges, hogy a főtárgyak közül az első kettőből 12—12, a második kettőből pedig 9—9 pontot szerezzen a jelölt, összesen pedig 135 pontot. A szóbeli vizsgát Párisban kell letenni.

A második szakosztály felvételi vizsgájának tárgyait a 2. táblázat tünteti fel. A táblázat itt is magában foglalja az írásbeli feladatok megoldásához rendelkezésre álló órák számát is. Azok a mérnök-hallgatók, akik a felvétel előtt nem voltak postai alkalmazottak, szintén kineveztetnek és fizetést kapnak a posta-főiskolai tanulmányok ideje alatt is. Ezzel szemben azonban legalább 8 évi állami szolgálatra kell kötelezettséget vállalniuk.

A harmadik táblázatban feltüntettük a 4 szemeszterre tagozódó 2 éves főiskola tantárgyakkénti óraszámát. Úgy a tanterv, mint a felvételi vizsgán elért eredményeknek tantárgyakkénti értékelése mutatja a franiáknak a matematika iránti előszeretetét.

A félévek végén gyakorlati, írásbeli és szóbeli vizsgákat kell tenni. A négy vizsgasorozatot értékelik és az átlagos eredmény alapján osztályozzák a jelölteket. Ha a hallgató egy bizonyos legkevesebb pontszámot nem ér el, akkor, mint irodai vagy kezelési hivatalnok nyer beosztást. Akik a vizsgákat sikerrel letették, az első szakosztályon oklevelet, a második szakon pedig mérnöki címet kapnak. A minimálisan felüli pontszám esetén „jó” vagy „igen jó” a vizsgaeredmény. A végzett hallgatók a vizsgákon elért eredményük sorrendjében választhatnak az üres közigazgatási és mérnöki beosztások között.

Az első szakosztályon a hallgatók száma 25, a másodikon 15. Felvétel 2 évenként

van, felváltva az első vagy második szakosztályra. A jelentkezők száma igen nagy, a közigazgatási osztályra 200 körül.

Az elmondottakat összefoglalva: a magasabb igazgatási állások betöltőitől a francia postánál jogi vagy más akadémiai végzettséget nem kívánnak. A pótlást ezekre az állásokra a közép-tisztviselőkből előléptetési vagy felvételi vizsgák révén választják ki. Ezzel szemben a magasabb műszaki szolgálat ellátóitól akadémiai végzettség kívánatik, mert a posta és távirda főiskolának — amelynek elvégzése a mérnökök számára szükségszerű követelmény — akadémiai rangja van. A műegyetemi végzettséget nem kívánják meg, csak ezek számára felvételi vizsga nincs. (S. M.)

1. táblázat.

T á r g y	írásbeli vizsga		szóbeli
	óraszám	értékelési szorzószám	
Általános tárgyú dolgok	3	4	—
Postaszolgálat	3	2	2
Távbeszélő technika	3	2	2
Közigazgatási és polgári jog	3	2	—
Földrajz	2	2	2
Mennyiségtan	4	3	3
Fizika	2	2	2
Kémia	1 ^{1/2}	1	1
Idegen nyelv szabadválasztás szerint			

2. táblázat.

T á r g y	írásbeli vizsga		szóbeli
	óraszám	értékelési szorzószám	
Mennyiségtan	4	1	1
Mechanika	4	1	2
Fizika	2	1	2
Kémia	2	1/2	1
Rajz	3	1/4	—
Angol, vagy német nyelv	—	—	2
Egyéb élő nyelv	—	—	1

3. táblázat.

T a n t á r g y a k :	Közigazgatási osztály				Mérnöki osztály			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Alkalmazott matematika	30							
Általános berendezések	30							
Távíróberendezések	24						24	
Távbeszélő berendezések	30						30	
Gyakorlatok és látogatások	+						+	
Szerszámok és anyagok	6						6	
Élő nyelvek	+	+	+				+	+
Vezeték építés		20						20
Távíró üzem ált. alapelvei	10							10
Távbeszélő üzem ált. alapelvei	10							10
Távbeszélő üzemi előírások		8						8
Postaszámadás		8						8
Közigazgatási jog		12						12
Gazdászat		12						12
Szikratávíró			12					
Mérési gyakorlatok			12					
Postaüzem			30					
Gőzgépek és egyéb hógépek			6				15	
Magasépítészet hivatalok berend.			12				12	
Gépkísérletek és gyárlátogatás				+				
Műhelygyakorlatok				1 hónap				
Tanfolyam a vez. ép. iskola üzemb.				1 hónap				
Tanfolyam a távbeszélő iskola üzemb.				1 hónap				
Tanfolyam a vez. ép. iskola üzemb.				3 hét				
Tanfolyam a postaüzemben				1 hónap				
Bel és külföldi megtekintések				+				
Elméleti elektrotechnika							30	
Vezetékeimélet							12	
Távbeszélő mérések							12	
Anyagismeret							12	
Valószínűség számítás							5	
Automata-kapcsolások							10	
Távkábelek								10
Tengeralatti kábelek								10
Erősáram elleni védelem								10
Szikratávíró								12
Jelzőberendezések								10

Elméleti és gyakorlati tanfolyam az elektrotechnikai felsőbb iskolán.
Belföldi tanulmányút.

Németország.

A német postamúzeum új kincse. A német birodalmi posta múzeuma adományozás folytán nagyszerű új gyűjteménnyel gazdagodott. C. Schmidt nevű berlini építész 45 évi fáradságos munkával, nagy kitartással összeszedett és tudományos gondal összeállított bélyeggyűjteményét ajándékozta a múzeumnak. Célja az volt, hogy ritka és nagyértékű gyűjteményét a nyilvánosság számára állandóan hozzáférhetővé tegye. Az eredeti gyűjtemény kizárólag orosz tartományi bélyegekből áll, és így különösen azok a gyűjtők tanulmányozzák majd szorgalmasan, akik a filatéliának e

kevésbé ismert különleges területe iránt érdeklődnek.

A hatalmas gyűjtemény, mely minden bizonnyal a legnagyobb a maga nemében, 16 vastag kötetre terjed, és a gyűjtő mult évben megjelent művének (Az orosz tartományi hivatalok postabélyegei) lapjain ismertetett elvek szerint van rendezve. Az említett művet egyébként, mint az 1933. év filateliai irodalmának legjobb termékét, a „Bungerz-plakett“-tel tüntették ki, és „A győztes érmét“ is elnyerte, azonkívül az ugyancsak tavaly Bécsben rendezett nemzetközi bélyegkiállításon a gyűjteménnyel együtt arany érmet nyert.

Az orosz tartományi posták keletkezése összefügg egy 1864-ből származó törvényvel, melynek alapján az orosz kormányzóságok egymásután örkormányzatot nyertek. Az ilyen alkalmakkor létesített tartományi hivatalnak feladatai közé tartozott az akkor rendszeresen csak a tartományi fővárosokat egymással összekötő állami postát olvan módon kiegészíteni, hogy a levelezés továbbítása az utolsó állami postahivataltól a rendeltetési helyig, illetőleg a vidéken összegyűjtött anagnak a legközelebbi állami postahivatalhoz való eljuttatása biztosítva legyen. Így a hatalmas kiterjedésű orosz birodalom rendszeres postai összeköttetéshez jutott. Az állami postahálózat folytatólagos kiépítése során egyes tartományi posták sokat vesztek jelentőségükből, viszont más tartományokban ennek a szervnek hatásköre egyre bővült egészen az 1917-ben bekövetkezett államforma változásig. Az minden esetre kétségtelen, hogy ez a berendezés mintegy öt évtizeden át az állami posta nélkülözhetetlen kiegészítő szerveként fennállott, és közmegelegedésre végezte feladatát. A tartományi hivatalok által kibocsátott bélyegtek tehát feltétlenül megérdemlik a gyűjtő figyelmét. (D. V. Z. 1934:3.) Kovács

Rendszeres légipostaforgalom Németország és Délamerika között. A német Luft Hansa Rt. február 3-ával kezdődőleg rendszeres légiforgalmat bonyolít le Németország és Délamerika között. A járatok e naptól fogva tízennégy naponként (február 17., március 3., 17., 31., stb.) Stuttgartból indulnak, és szállítanak közönséges és ajánlott levelet, levelezőlapot, nyomtatványt, árumintát és üzleti papírt Argentina, Bolivia, Brazília, Chile, Paraguv és Uruguv részére. A február 3-i repülőjáratl még csupán közönséges és ajánlott leveleket, levelezőlapokat lehetett küldeni, tehát nyomtatványt, stb. nem. A szállítás időtartama Rio de Janeiróig 5, Montevideóig 6, Buenos-Airesig 7 nap. Paraguyi rendeltetésű légipostaküldemények Buenos-Airesből a rendszeres postával mennek tovább, a Chilébe és Boliviába szólókat pedig a Buenos-Aires és Santiago, illetőleg Arica között rendszeresen közlekedő légijáratokkal továbbítják. A közvetlen német-délamerikai légiposta a közönséges továbbítási úttal szemben 14 napos időnyereséget biztosít. A feladásra kerülő küldeményeket a légipostai ragjegyvel és „Német légipostával“ felírással kell ellátni; a birodalmi posta ezenkívül ajánlja a feladó nevének a feltüntetését is. A küldemények „Német légiposta Európa—Dél-Amerika“ szövegű külön bélyegzőlenyomatot kapnak. Zárlatot készít Berlinben a

C 2. sz. hivatal az indulást megelőző napon 18 órakor, Stuttgartban pedig a 9. sz. hivatal az indulás napján 6.30 órakor. A légipostai pótdíj ugyanannyi, mint „Gráf Zepelin“ léghajó délamerikai útjainál. (D. V. Z. 1934:3.) Kovács

Több lapban megjelent az a hír, hogy a német birodalmi postaminisztérium Hitler-bélyegeket szándékoznék kibocsátani. Illetékes helvről nvert értesülés szerint ez a hír alaptalan. (D. Pz. 1934:2.) Kovács

A német birodalmi postaminisztérium f. évi január 30-án kelt rendelete szerint a jövőben az összes levélbélyegeket a horogkereszt víznyomású képével ellátott papíron kell készíteni. (Amstblatt 1934:9.)

(Kovács)

TAVÍRÓ.

Franciaország.

Új különleges táviratfai rendszeresítése Franciaországban. A belföldi forgalomban új, különleges táviratfai rendszeresítettek; az úovnevezett „Nem kell utánküldeni“ táviratot „télégramme à ne pas faire suivre“ E táviratnál a feladó a feladáskor külön kiköti, hogy a táviratot, amennyiben arra sor kerülhetne, sem postával, sem táviróval ne küldiék a címzett után. A rendeltetési hivatalnak az ilyen táviratot még abban az esetben sem szabad utánküldeni, ha a címzett a számára érkező táviratok utánküldését kifejezetten kérte. A nem kell utánküldeni táviratokat a cím elé irandó = NFS = díjköteles szolgálati megjelöléssel kell ellátni, amely egy díjszónak számít. Az ilyen távirat kézbesíthetlensége esetén a kézbesíthetlenségről szóló értesítést a következőképen kell szerkeszteni: „elutazott, nem utánküldött távirat“ (parti télégramme non réexpédié). (J. T. 1934. 1.)

D. H. F.

Képtáviró szolgálat rendszeresítése Páris és Róma közt. A Páris és Róma közt képtáviró szolgálat 1933. évi december hó 30-án megnyilott. A továbbítandó kép nagyságához igazodó képtávirási díj az új viszonylatban négyzet centiméterenként 1 frc. 85 cst., 185 frc. díjminimummal (J. T. 1934. 1.)

Dr. H. F.

Nemzetek Szövetsége. A rádió műsor-szóró a béke szolgálatában. A nemzetek szövetsége tanácsának 78-ik ülésén, amely Beck lengyel külügyminiszter elnöklete alatt a f. é. január hó 15-én kezdődött Genfben, a nevezett tanács Massigli francia delegátus előterjesztése alapján elhatározta, hogy az összes államkormányokkal, akár tagjai azok a nemzetek szövetségének, akár nem, esetleges észrevételek közlése végett közölni fogja azt az előzetes tervezetet, amelyet a rádióműsor-szóró

szolgáltatnak a béke érdekében való felhasználása tárgyában készített. A tervet a szellemi együttműködés szervezétének végrehajtó bizottsága dolgozta ki. (J. T. 1934. 1.) Dr. H. F.

TÁVBESZÉLŐ.

Északamerikai Egyesült-Államok.

A világ legszebb távbeszélő-reklámképe. A Telephony amerika szaklap f. évi január 27-iki száma az alanti képet azzal mutatja be olvasóinak, hogy a „Weavers of Speech” (a beszéd szövői) néven ismert pompás festmény, amelynek reprodukcióit a legtöbb amerikai távbeszélő hivatal falán látni lehet, joggal tart igényt arra, hogy azt a világ legszebb távbeszélő-reklámképének nevezzék. A pompás festmény a beszéd szövőinek, a távbeszélő kezelőnek, illetőleg az általuk végzett nehéz, felelősségteljes és fontos munkának bemutatott hő-

dolatot is kifejezésre akarja juttatni, amikor a világ egyes részei közti szellemi érintkezés létrehozásának megszemélyesítőjévé az Óceán közepén helyet foglaló fiatal távbeszélő kezelőnőt teszi meg, aki a kezében tartott zsinórokkal szövi a világ beszélgetéseinek éjjelt s nappalt nem ismerő állandó láncolatát. A festmény elgondolásának magyarázataként a cikk rámutat arra a nagy fejlődésre, amely a távbeszélő félszázados életében a beszédsvöves terén bekövetkezett s arra is, hogy milyen óriási utat kellett a távbeszélő kezelők munkájának Graham Bell korától, amikor a beszélgetéseket először csak ugyanannak az épületnek a falai közt folytatták, egészen a jelenkorig megtennie, amikor a képen látható bájos fiatal telefonos kisasszony finom ujjai közt tartott zsinórok a Föld legtávolabbi kontinensei közt szövik a beszédet. (Dr. H. F.)

Németország.

A távbeszélő német feltalálójának, Reis Fülöpnek 100. éves születési évfordulója alkalmából a Telegraphen—Praxis német szaklap 1934 évi 1. számában a következőkről emlékezik meg:

A f. évi januárjának 7-én volt 100 éve annak, hogy Reis Fülöp Gelnhausenben megszületett. Neki köszöni a világ egyik legfontosabb közlekedési eszközét, a távbeszélőt, vagy amint ő maga nevezte: a „Telephon“-t. A kis Reis, aki igen szorgalmas diák volt, gyámjának ellenállása következtében nem találta meg az utat a főiskolára s mint fűszeres inas került Frankfurt am Mainban alkalmazásba. A fiatalember azonban fáradhatatlanul dolgozott a saját továbbképzésén. Felolvasások és könyvek munkahelyének városában bőven rendelkezésére is állottak. A véletlen folytán teljesedik szívének leghőbb vágya és tanítványa lett, mert igazgatója egy alkalommal megkínálja az annak idején általa is látogatott Garnirsch Intézet állásával. Így most már a kísérletek iránt érzett nagy vonzalmának bőségesen hódolhatott, mert az intézet gyűjteményei bőséges anyagot szolgáltatnak azokhoz a kísérletekhez, amelyeket az intézet egyik kis kamrájában végzett. Amint később megállapítást nyert, Reis már 1852-ben, tehát még katonai szolgálatideje előtt, a beszédátvitel lehetőségeiről nyilatkozott. Erre vonatkozólag azonban részletes bizonyítékokat nem sikerült szerezni. A Friedrichsdorffban, Taunusban eltöltött két esztendő után Reis beszédátvivő kísérleteivel annyira jutott, hogy azokról egyik frankfurti szakbizottság előtt előadást tarthatott. Reis ugyanis megvizsgálta az emberi fül egyes részeinek összeműködését s erről mintát is készített magának. Ennek a mintának a működésbe hozása mutatta, hogy az egymáson fekvő fémes alkatrészek, a kalapács és az üllő hullámozásba jöttek. Ez a rezgés azonban éppen feltétele volt azoknak az 1837. év óta ismert hangpálcikák működésének, amelyek drótorsóba voltak helyezve s amelyek az áramkör gyors nyitása és zárása folytán hangokat adtak. Addig fogaskerekekkel és ehhez hasonló módon történt ezeknél az áramkör gyors nyitása és zárása, Reis azonban rájött arra, hogy az emberi beszéd által kiváltott hangok azt sokkal jobban és biztosabban elvégzik s jobb hatást érnek el. A fáradhatatlan műkedvelő tudós a saját maga által összeállított mesterséges fület, amely mint adó szerepelt, teleppel és drótvezetékekkel hozta kapcsolatba, amelyet aztán összekötött a vevőkészülékkel, amely egy drótkerékes orsóba dugott s együtthangzó szek-

rényre ráerősített kötötű volt. Reisnek ezzel a berendezéssel nemcsak egyformán zengő hangokat sikerült átvinnie, ami már talán 1837-ben Page-nak is sikerült, hanem változó hangú beszédet és hegedűjátékot is, amivel kétségen kívül megvetette a távbeszélő alapját s elgondolásait kísérletekkel is megerősítette. Reis e kísérleteket Frankfurtban és Giessenben megismételte s remélte, hogy az emberiség úgy öreá, mint készülékeire fel fog figyelni. Ám ki gondolt abban az időben arra, hogy a kis fülusi tanító kísérletei mögött oly nagy találmány rejtőzik, amely útját az egész földkerekségén végig megtalálhatná? Abban az időben erre még a Poggendorfi évkönyvek kiadója sem gondolt, aki Reis értekezéseit kiadatlanul visszaküldte neki s kétségbevonta a kísérletek helyességét. A helyzetben a készüléknek egy frankfurti műszerész által való forgalombahozatala sem változtatott. A készülékkel ugyan mindenütt kísérleteztek, ám a kísérleteket szórakoztató játéknak tekintették, azok gazdasági értékesítésére azonban senki sem gondolt, mert annak lehetőségét senki sem sejtette. 1872-ben Reis régi munkáját ismét felvette, ám a kaszás ember már kopogtatott is a 40 éves Reis vállán s felszólította, hogy kövesse őt. Reis kétségkívül ismerte találmányának értékét, annak felhasználását azonban másoknak kellett átngednie.

Amerikának a piacképes dolgok iránt finomabb érzéke volt. Voltak erős pénzemberei is, akik pénzüket szívesen adták jelentéktelennek látszó dolgokra akkor, ha megfelelő lármás reklám igénybevétele mellett kellő fogyasztásra számíthattak. Bell, mint süketnéma-tanító 1876-ig csak hangok továbbításával foglalkozott, míg 1876-ban aztán először a beszéd továbbítása is sikerült neki. S a távbeszélő megkezdte diadalmas útját. Reis, mint tulajdonképpeni feltaláló elől elragadták a babért, s osztoznia kellett azoknak a feltalálóknak a sorsában, akik találmányukkal korukat megelőzték s kortársaiknál találmányuk iránt nem találták meg a szükséges megértést. Így aztán miután Amerikában a helyi távbeszélő hálózatok már meglehetősen elterjedtek, a távbeszélő megváltozott alakjában az oceánon át visszajött Reis Fülöp szülőországába, Németországba is s Berlinben 1881-ben megnyílt az első távbeszélő hivatal. A beavatottak tudták, hogy tulajdonképpen egy honfitársuk találmányának a visszatéréséről van szó, ám már későn volt, a tulajdonképpeni feltalálónak már nem tudták a haza hálóját tolmácsolni. Mindazonáltal később hálásan emlékeztek meg Németországban Reiről s szobrokat és emléktáblákat emeltek tiszteletére. (T. P. 1934. 1.) (Dr. H. F.)

RADIÓ.

Németország.

A rádióelőfizetők feltűnő erős szaporodása Németországban. Németországban 1934 január hó 1-én a rádióműsorszóró előfizetők száma 5,052.607 volt az 1933. évi

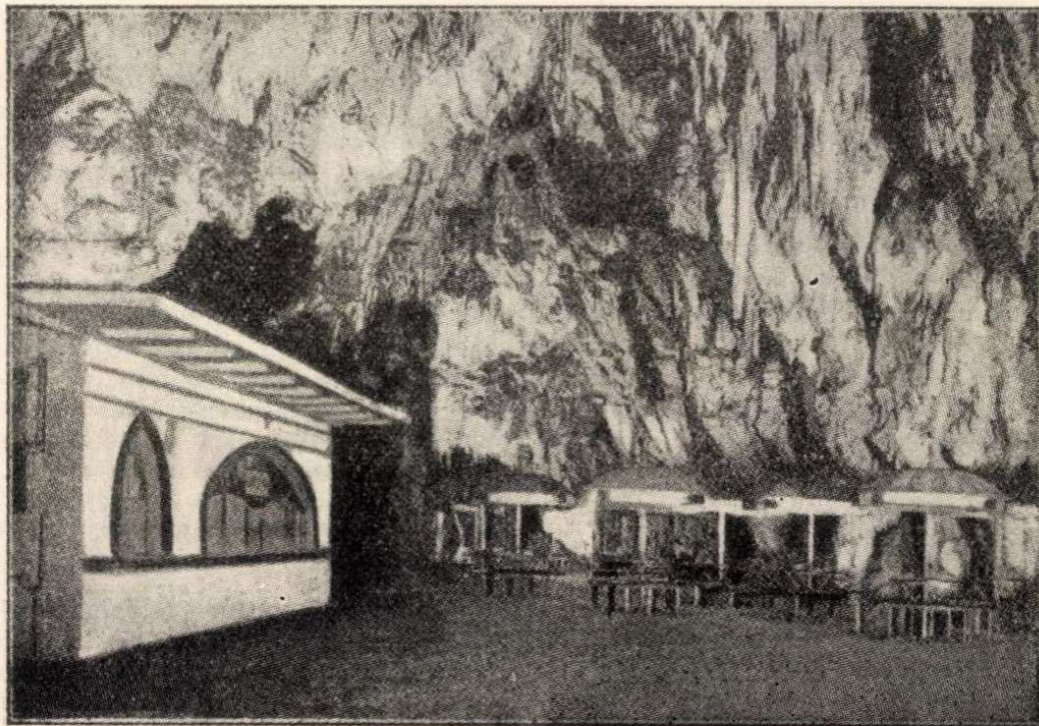
december 1-i 4,837.549 és az 1933. évi január hó 1-i 4,307.722-es számmal szemben. Ezek szerint 1933 december folyamán 215.058-al szaporodtak a rádióelőfizetők (4.4%-kal), az 1933. év folyamán pedig 744.885-el (17.3%-kal). (D. V. 1934. 3.) (Dr. H. F.)

HIREK.

Nouvelles.

Postahivatal a föld alatt. A Deutsche Postzeitung f. évi február hó 24-iki számában bemutatja olvasóinak az általunk is másolatban hozott képen a világ egyetlen földalatti postahivatalát, amelyet az olasz posta a postumiai (adelbergi) cseppkőbar-

langban rendezett be és tart a nagyszámú barlanglátogató használatára üzemben. A földalatti postahivatal kétségen kívül erősen emeli az amúgy is csodaszép cseppkőbarlang érdekességét s a legjobb reklám a barlang látogatottságának emelésére.

Az ausztráliai kormány széleskörű rádió híszerő hálózat kiépítésébe fogott. Három darab 10 Kw-os és 4 drb 7 Kw-os adóállomást rendelt a Sydne-i Standard Telephones & Cables Ltd. cégnél, amely gyár a Standard-conszern ausztráliai telepe és az újpesti Standard-művek testvérvállalata.

Ezen új adók számos műszaki újítást fognak tartalmazni, hogy csak egyet említsünk, az állomáson egyetlen forgógép sem nyer alkalmazást. A 7 Kw-os adók reléadók lesznek, míg a 10 Kw-os adók oly kivitelben készülnek, hogy 30, illetőleg 60 Kw-ra bármikor bővíthetők.

Az első adó üzembehelyezését ez év szeptemberére tervezik, melyet rövid időközökben fog követni a többi adóé, még az 1934. év folyamán.

A táviró nemzetközi tanácsadó bizottságának prágai ülése. A csehszlovák posta és táviró minisztérium, amely a táviró nemzetközi tanácsadó bizottságának (C. C. I. T.) ügyvitelét ezidőszerint intézi, a tanácsadó bizottságot a f. évi május hó 23. és június hó 1-je közti időre Prágába teljes ülésre hívta össze. Az ülésen a nemzetközi táviróforgalomra vonatkozó időszerű és fontos forgalmi, üzemi és műszaki kérdések

kerülnek tárgyalásra. A tárgyalások eredményéhez képest a C. C. I. T. ajánlásokban fogja a világ távíróigazgatásait, távíró és rádiótársaságait az időszerű kérdések mikénti intézésére felhívni, ami által a nemzetközi távíró forgalmi és műszaki igazgatásának és üzemvitelének egyöntetűsége biztosítva lesz. A tárgyalásra kerülő kérdések végleges sorozata még nincs megállapítva. A C. C. I. T. prágai ülésére eddig 14 állam távíróigazgatása jelentette be képviseltetését, valószínű azonban, hogy a résztvevő államok száma ennél még jóval több lesz. Az ülésen a világ vezető távíró-társaságai és távírócikket gyártó iparvállalatai is képviseltetik nagukat.

A rádió nemzetközi bizottságának varsói kongresszusa. A rádió nemzetközi bizottsága (Comité International de la télégraphie sans fil) a lengyel kormány védnöksége mellett a f. évi április hó 10. és 15. közt Varsóban tartja ötödik nemzetközi kongresszusát. A kongresszus tárgysorozatán a következő kérdések szerepelnek:

Fogalommeghatározások;

a madridi egyezmény megvizsgálása;

a rádióhírmondó különböző üzemrendszereinek összehasonlító tanulmánya;

a szerzői tiszteletdíj: a) a díjak beszedése és felosztása; b) a berni egyezmény 11. cikkének módosítására irányuló javaslat;

a leadások védelme;

a zavarások elleni védelem (szabály és törvénytervezet);

az állomások hívójele;

A rádióhírmondó nemzetközi egyezményének tervezete (előkészítés, kérdőív összeállítás). (J. T. 1934. 1.)

A jóléti alapítvány kezelési bizottsága családifő, feleség és gyermekek (hozzátartozók) után rendes és rendkívüli temetési segélyek fejében 1934. évi január hónapban az alábbi összegeket folyósította.

A) A táblázat II. csoportjába tartozó alkalmazottaknál 7 esetben 4.200 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 1.120 pengő került volna kifizetésre.

B) A III. csoportba tartozó alkalmazottaknál 10 esetben 2.130 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 970.— pengő lett volna esedékes.

C) A IV. csoportba tartozó alkalmazottaknál 34 esetben 7.388 P 50 fillért. Ezzel szemben a régi alapon csak 3.189 pengő lett volna esedékes.

Az 1934. évi január hó folyamán folyósított temetési segélyek összege tehát 51

esetben 13.718.50 pengőt tett ki, míg a régi alapon csak 5.279 pengő került volna kifizetésre.

KÖNYVSZEMLE.

Bibliographie.

Új angol szaklap. Lapunk múlt évi 9. számában már hírt adtunk arról, hogy az angol poszta 1934. évi januárjától „The Post Office Magazine” címmel új postai folyóiratot indított meg. Az új szaklap első számában rövid ismertetést közöl a London melletti Dollis Hillen épült új kísérleti állomásról, a gépkocsiszolgálat nagyarányú fejlődéséről, a személyzet kiképzéséről. Most érkezett második számában pedig már egy oldalt szentel a külföldnek is, amelyen többek között bemutatja a magyar posta szép távbeszélő propaganda-plakátját, mint a távbeszélő-propaganda igen sikerült eszközét. Jellemző az angol posta óriási szervezete, hogy mindjárt az első szám megjelenése után közel 150.000 előfizető jelentkezett s még 20—22.000 példányszámonkénti vásárló. A lap első részében a posta műszaki és hivatali berendezéseivel, második részében pedig a különböző posta-egyesületek társadalmi életével foglalkozik. Természetesen — Angliáról lévén szó, — a legnagyobb teret a sport foglalja el, de jelentős rész jut az egyesületek által rendezett különféle összejövetelek és műkedvelő előadásokról szóló beszámolókra is. A szép illusztrációkkal tarkított „Magazin”-t néhány aktuális cikk és személyzeti rész egészíti ki.

Postás Szaknaptár (Közlekedési Szaknaptár). A magyar kir. posta kinevezett tisztviselői, postamesterek, postakiadók, postaügynökök és mindenrangú postaalkalmazottak tájékoztató könyve és névtára az 1934. évre. Szerkeszti: Dr. Kovács József m. kir. postaigazgató. Harmincnyolcadik évfolyam.

Újesztendőben hagyta el a sajtót a Postás Szaknaptár legújabb évfolyama. A kitűnően szerkesztett s hasznos tudnivalókat tartalmazó könyvet olvasóink figyelmébe ajánljuk.

A Távközlés Nemzetközi Egyesületének berni irodája legújabbán a következő szakmunkákat adta ki:

A nemzetközi távbeszélőkábelek térképe és az ahhoz tartozó jegyzék (Carte schématique des câbles téléphoniques internationaux et la liste y annexée). Ára

3 sv. franc. 70 cts, posta és csomagolási költséggel együtt.

A légiforgalmi és légijármű állomások névjegyzéke (Nomenclature des stations aéronautiques et d'aéronef), francia-angol nyelvű kiadás. Ára 4 sv. franc 15 cts., posta és csomagolási költséggel együtt. E névjegyzékhez pótfüzeteket nem ad ki az iroda.

A különleges szolgálatokat teljesítő rádióállomások névjegyzéke (Nomenclature des stations effectuant des services spéciaux); külön francia, angol, német nyelvű példányok rendelhetők. Ára a később megjelenő pótfüzetekkel együtt: francia vagy angol példányoké 5 sv. franc. 50 cts., német nyelvű példányoké 9 franc. 30 cts.

A hívójelek jegyzéke (Liste des indicatifs d'appel) 4-ik kiadás. Ára a később megjelenő pótfüzetekkel együtt: közönséges papírra nyomva 7 sv. franc. 50 cts., erős papírra nyomva és kartonkötésben 9 sv. franc. 30 cts.

A rádióközlés általános statisztikája (Statistique générale des radiocommunications), 1931—1932. év. Ára postai költséggel és csomagolással együtt példányonként 70 cts.

Frekvencia-jegyzék. (Liste des fréquences), 4-ik kiadás. Ára a később megjelenő pótfüzetekkel együtt, posta- és csomago-

lási költséget is beleszámtva, 40 sv. franc. (J. T. 1934:1.) (Dr. H. F.)

Az 1934. évi svájci rádióévkönyv (Schweizerisches Radio-Jahrbuch 1934. — Annuaire de radio. — Radio annuario.) a svájci rádióhírmondó társaság kiadásában (Bern, Neuengasse 30.) megjelent. A svájci három nemzeti nyelven nyomott rádióévkönyv 80 oldalnyi terjedelmű s számos színes képpel tarkítva ismerteti a svájci rádióhírmondó életében az 1933. év folyamán előadódott jellegzetes eseményeket s azonfelül foglalkozik számos műszaki és egyéb természetű szakkérdéssel, mint a rádió eredetével, a luzerni hullámelosztási tervezettel, a svájci stúdiókkal, a svájci vételviszonyokkal, a rádióhírmondónak a sajtóhoz, a filmszínházhoz, a színházhoz, az iskolákhoz, a jókedvhez való viszonyával. Az évkönyv ára 1 sv. franc. 50 sts. (J. T. 1934:1.) (Dr. H. F.)

Az 1934. évi angol rádióhírmondó évkönyv (The B. B. C. Yearbook, 1934.) 480 oldalnyi terjedelemben, 110 képpel és 36 grafikonnal tarkítva a „British Broadcasting Corporation kiadásában megjelent (London, W. 1. Broadcasting House). Az évkönyv az angol rádióhírmondó egész évi működését és az összes brit szempontból aktuális kérdéseket felöleli. Ára 2 shilling. (J. T. 1934:1.) (Dr. H. F.)

KÖZLEMÉNY.

A m. kir. postai jóléti alapítvány szervezetének és kezelési rendszerének változása.

A m. kir. posta vezérigazgatója a posta összes személyzetének képviseletében a „M. kir. postai jóléti alapítvány“ Alapítólevelének és Kezelési Szabályzatának rendelkezéseit, az alapítvány felett főfelügyeletet gyakorló m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr jóváhagyásával több tekintetben módosította és kiegészítette. Ezek a módosító és kiegészítő rendelkezések az alapítvány szervezetét és kezelési rendszerét változtatják meg.

A szervezeti változás szerint az eddiginél is nagyobb mértékben jut kifejezésre, hogy a túlnyomó részben a személyzet áldozatkészségével létrejött alapítványi vagyonnak kezelése a személyzet képviselői útján történjék s ugyancsak a személyzet képviselői útján rendelkezék a meglévő vagyon hovatartozása felől abban az esetben, ha az alapítvány bármi oknál fogva megszűnnék.

Az Alapítólevelnek idevonatkozó, módosított rendelkezései a következők:
 „Az alapítvány neve: A m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa.“
 „Az alapítványi vagyont kezelő kezelési bizottság 14 tagból és az elnök-

ből áll. A tagokat a postaegyesületek központi bizottsága által egyesületenként kiküldött 3—3 tagból alakult bizottság a posta személyzete közül 3 év tartamára választja. Az időközben bármely okból megüresedő tagsági helyek betöltése azonos módon történik. A kezelési bizottság elnöke a m. kir. posta mindenkor vezérigazgatója, mint az alapító utóda.

„Abban az esetben, ha az alapítvány célja bármely oknál fogva megszűnnék vagy az alapítvány további fenntartása lehetlenné válnék, az alapítványi vagyont hova fordításáról a főfelügyeleti jogot gyakorló m. kir. kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával a kezelési bizottság dönt.“

Az alapítvány kezelési rendszerének megváltoztatását szükségessé tette az a körülmény, hogy az alapítvány vállalkozásaiként működő hirdető irodával és személyzeti étkezőkkel a kezelési teendők annyira megsaporodtak és szerteágazókká váltak, hogy szükségesnek mutatkozott olyan szervnek a létesítése, amely az alapítvány ügykezelését és gazdálkodását a kezelési bizottság legfőbb irányítása mellett megnyugtatóan adminisztrálja. Ez a szerv a kezelési iroda. Gondoskodni kellett ezzel kapcsolatban arról, hogy az alapítvány ügy- és vagyongazdálkodása beható ellenőrzés alá vétessék. Ezt az ellenőrzést a kezelési bizottság által kijelölt 5 tagból álló bizottság fogja végezni.

A kezelési bizottság a legutóbb megejtett választás alapján a következő tagokból áll: dr. Bíró Pál postaszámv. igazgató, Biskey Karola postafőellenőrnő, Czirák Sándor posta szakaltiszt, Csathth Béla postafőigazgató, dr. Eltér Jenő postafőigazgató, Gazdy Jenő ny. postafőigazgató, dr. Kuzmich Gábor postafőigazgató, Lengyel Rezső postahivatali igazgató, Muschong Rezső postamester, Pázsit Dezső postaellenőr, Tersztyánszky Ákos postaműszaki főigazgató, Tichtl György postaműszaki főigazgató, dr. Vajda Béla postafőigazgató és dr. Voit Pál postafőigazgató.

Kiadó: Dr. LŐRINCZY GÁBOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.